

Democraat

D66

Wat
voor
lid
bent
u?

**Maak
iemand
anders
lid!**

p.04 Interview Letty Demmers
**"Ik wil dat leden zich
thuis voelen bij D66"**

p.08 Bestel 'm ook!
**Een blijvend Appèl
50 jaar Democraten 66**

p.10 Referendum
**7 x (on)zin over het
akkoord met Oekraïne**

foto Jeroen Mooijman

Democraten,

Politiek Den Haag is worstelend het nieuwe jaar ingegaan. Worstelend met de vraag hoe te reageren op de aanslagen in Parijs... Deze woorden schreef ik aan het begin van dit jaar op deze plek. Op de redactie van het satirische weekblad *Charlie Hebdo* en in een joodse supermarkt werden Parijzenaren het slachtoffer van gruwelijke terreurdaden. Een paar weken geleden werd Parijs opnieuw getroffen door nietsontziend geweld. Dit keer geen gerichte aanslag op het vrije woord, maar een serie aanslagen op het gewone leven in een vrije wereld. Een restaurant. Een popconcert. Een voetbalwedstrijd.

Terreurdaden in Parijs of waar dan ook zorgen voor gevoelens van angst en onzekerheid bij mensen. En de politiek heeft niet altijd meteen een antwoord. Ook wij worstelen met de vraag hoe te reageren. Zoeken naar het juiste antwoord. In het debat in de Kamer heb ik in alle eerlijkheid gezegd dat ik ook ongemak voel bij weer een politiek debat na een verschrikkelijke aanslag. Het is de begrijpelijke, natuurlijke reflex van iedereen: vragen stellen, grip proberen te krijgen op iets dat niet begrepen kan worden.

“Onze cultuur van vrijheid is het waard te verdedigen tegen hen die een cultuur van onderdrukking willen opleggen”

Maar verschillen zoeken over politieke antwoorden op de terreuraanslag, daar voelde en voel ik ongemak bij. Richting nabestaanden, want als we nu nieuwe maatregelen aankondigen, zeg je dan niet ook ‘we waren niet goed voorbereid, dit had misschien wel voorkomen kunnen worden’.

Ongemak voel ik ook richting mensen in Nederland. Welke verwachtingen schept de politiek? Dat we dé oplossing hebben? Dat we zouden kunnen voorkomen dat individuele gekken – zich verschuilend achter geloof of ideologie – aanslagen plegen? Mijn boodschap luidt: ik begrijp de machteloosheid die veel mensen voelen – die voel ik zelf ook – maar leef die machteloosheid van je af. Doe niet alsof er niks gebeurd is, maar ga wel door met leven en werken. Voor mij staat voorop: onze cultuur van vrijheid is het waard te verdedigen tegen hen die een cultuur van onderdrukking willen opleggen.

In politiek Den Haag is de afgelopen weken ook veel gesproken over de belastingplannen van het kabinet. Al sinds Prinsjesdag vorig jaar, toen het kabinet aankondigde de belastingen te willen hervormen en 100 duizend banen te creëren, zijn wij helder geweest over onze inzet: de belasting op arbeid moet omlaag, de belasting op vervuiling en verspilling kan omhoog en het stelsel kan ook eenvoudiger. En dat alles moet vele extra banen opleveren. Want de werkloosheid is in Nederland nog altijd een groot probleem – die is zelfs vorige maand weer opgelopen. Alles moet er dus op gericht zijn mensen aan een baan te helpen.

De plannen van het kabinet zijn sinds Prinsjesdag 2014 echter alleen maar afgezwakt. In het laatste plan van een paar weken geleden komt er geen hervorming, geen vereenvoudiging, geen vergroening en er komen nauwelijks extra banen bij. Wij vinden het dan onverantwoord zomaar vijf miljard te lenen, de staatsschuld weer te laten oplopen, geld weg te geven voor korte termijn gewin zonder dat de economie en de werkgelegenheid structureel verbeteren.

Als die vijf miljard zou worden besteed aan het stimuleren van de werkgelegenheid en vergroening van het belastingstelsel, dan kan D66 daar vóór zijn. Dat zijn ook de pijlers onder ons alternatieve belastingplan. Hierin worden de lasten op arbeid met meer dan tien miljard verlaagd, wat leidt tot 75 duizend extra banen. De lastenverlichting wordt onder meer mogelijk doordat we kiezen voor een verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op vervuiling en verspilling. Beter voor de werkgelegenheid en beter voor het klimaat.

D66 is een constructieve partij. Wij blijven bereid om met het kabinet te spreken over aanpassingen van het belastingplan. Maar dan moet dat wel leiden tot meer banen, minder vervuiling en verdere verlaging van de belasting op werk.

Alexander Pechtold

04.

“Hier wil ik bij horen”

Interview met
Letty Demmers

08. in beeld: 50 jaar D66

10. belangrijke borrelpraat

12. tegen de stroom in

16. in gesprek met...

23. 35 jaar *idee*

27. wij zijn D66

30. regio buitenland

33. ondertussen in Brussel

34. Europese geestverwanten

36. in beeld: congres 102

38. uit de vereniging

40. politieke voorouders

44. in beeld: 50 jaar D66

46. ledenpagina

48. ik ben D66

CV

Letty Demmers-
van der Geest
Ermelo, 8 augustus 1952

Woonplaats
Bergen op Zoom
Burgerlijke staat
gehuwd, drie kinderen
Lid D66 sinds
1983

Opleiding
Scheikunde en Biologie
(niet voltooid);
Opleidingen makelaardij,
assurantiën en openbaar
bestuur rampenbestrijding;
Opleiding Mediation
(NMI-geregistreerd)

Loopbaan
1984 – 1994
Eigenaar en directeur
Rentra Adviesgroep
1990 – 1994
Fractievoorzitter D66
Bergen op Zoom
1994 – 1997
Wethouder Bergen
op Zoom
1997 – 2002
Burgemeester Reusel-
De Mierden
2002 – 2009
Burgemeester Best
(gekozen)
2009 – 2013
Korpschef regiopolitie
Zeeland
2013 – heden
Waarnemend burge-
meester Vlissingen
Sinds 13 september 2015
Voorzitter Landelijk Bestuur
(partijvoorzitter) D66

Nevenfunctie
(huidig)
Voorzitter Plaatsings-
adviescommissie (PAC)
Oost-Brabant

“Hier wil ik bij horen”

foto Jeroen Mooijman

Ze is al dertig jaar trouw lid en één van de twee eerste gekozen burgemeesters van Nederland. En sinds september is ze onze nieuwe partijvoorzitter: Letty Demmers (63), bestuurder en D66’er in hart en nieren. Redacteur Anita van Rootselaar nodigde haar uit voor een kennismakingswandeling door Vlissingen, de stad waar ze volgend jaar afscheid van zal nemen.

Op een mistige herfstdag ontmoet ik onze kersverse partijvoorzitter Letty Demmers op haar kamer in het gemeentehuis van Vlissingen, de stad waar ze sinds 2013 waarnemend burgemeester is. Ze woont weliswaar in Bergen op Zoom, maar koos Vlissingen als locatie voor ons ‘wandelinterview’. Ze vertelt met veel liefde over deze historische stad in Zeeland. “Wacht, dan laat ik je zien waar we heen gaan”, zegt Demmers als we haar kamer uitlopen. Ze loodst me naar een zaaltje waar de kaart van Vlissingen hangt. Ze wijst de twee kilometer lange Boulevard aan, met aan het einde de plek waar de gigantische loodsboten aanmeren en waar het standbeeld van Michiel de Ruyter staat: de WO II-herdenkingsplaats *Uncle Beach*. In de auto richting de Boulevard vertelt ze enthousiast over haar partijlidmaatschap.

Je bent al meer dan 30 jaar lid van D66. Bijna de helft van je leven! Hoe kwam je bij de partij terecht?
Lacht: “Een half leven, zo heb ik er nog niet naar gekeken, maar dat klopt wel, ja. Een vriendin nodigde me uit om bij een D66-avond over milieu te komen vertellen. Ik heb een tijdje biologie en scheikunde gestudeerd, dus dat trok me wel aan. Er waren een aantal dingen die me die avond direct enorm aanspraken: iedereen had iets te zeggen, iedereen kón ook wat vinden en er werd ook naar geluisterd. En: er was geen verschil tussen mannen en vrouwen. In die tijd hadden bijvoorbeeld de PvdA en de VVD een specifieke vrouwenafdeling. D66 had dat niet: iedereen was gelijk en iedereen telde mee. Dat vond ik zo uniek dat ik zei: *hier wil ik wel bij horen*.”

Wat was voor jou de aanleiding om politiek actief te worden?
“Ik vond het ontzettend leuk om als fractievoorzitter (*van D66 in Bergen op Zoom, red.*) actief te zijn, en we zaten toen aardig in de lift. Op een gegeven moment ontstaat dan de vraag: heb je geen belangstelling om wethouder te worden? Dat was wel lastig, want het betekende dat ik afstand moest nemen van een door mijzelf opgebouwde zaak – ik had toen een bureau in makelaardij, assurantie en hypotheek. Maar de andere uitdaging was zo groot dat ik ‘ja’ heb gezegd.”

We rijden de Boulevard op. Demmers vertelt met enige trots: “Er wordt gezegd dat dit de mooiste Boulevard van Europa is. De schepen varen werkelijk op grijpafstand langs en dat is echt uniek.”

In 2002 werd je verkozen tot burgemeester in Best; daarmee werd je één van de twee eerste gekozen burgemeesters van Nederland. Hoe is dat gegaan?

“Ik was toen burgemeester van Reusel-De Mierden. In het vijfde jaar heb je altijd een gesprek met de Commissaris van de Koning(in): ga je voor herbenoeming, of ga je voor een andere plaats? Er was toen een positie als burgemeester vrij in Best. Dat leek me leuk: ik zat al in hetzelfde gebied (*beide gemeentes liggen in Noord-Brabant, red.*), dus ik had al een netwerk, en deze plek was net weer even anders – meer industrieel en stedelijk. Vervolgens hadden ze in Best dus besloten dat daar de referendumverordening van kracht was...”

Dus toen je aangaf interesse te hebben in het burgemeesterschap van Best, wist je nog niet dat daar een referendum plaats zou hebben?

“Nee, dat is tijdens de procedure gegaan. Ik heb toen ook wel even geaarzeld, want ik had geen idee wat dat was – dat wist niemand. En hoe ervaren ze het in je huidige gemeente als je roept dat je wel naar een andere plaats wil? Maar Reusel was er eigenlijk heel trots op dat ik mijn nek durfde uit te steken om zo’n procedure in te gaan. Het was wel een hele aparte periode. Je doet als burgemeester vaak genoeg iets voor de pers, maar dan gaat het ergens over. Nu gaat het over jezelf. Daar moest ik wel aan wennen.”

Je bent hier in Zeeland ook een tijd korpschef geweest – een onderbreking in je politieke carrière. Waarom de politie?

“Er was toen een programma – *Politietop divers* – gericht op meer verbreding in de top van de politie. Ik had in die tijd veel met de politie samen opgetrokken, omdat we bezig waren met de vraag hoe gemeenten de regiefunctie ook op het veiligheidsdomein konden vormgeven. Op een gegeven moment werd gevraagd of ik niet wilde overstappen naar de politie. Soms komen zulke dingen op je pad, en dan denk je: *ogen dicht, ik spring in het diepe en ik ga het doen.*”

En, hoe was de sprong in het diepe?

“Geweldig, ik zou het altijd weer doen. Ik heb er heel veel van geleerd. Het voordeel van dergelijke *switches* is dat je het belang van de andere organisatie kent. Daardoor gaat de samenwerking makkelijker, want je hebt veel meer oog voor elkaars problematieken. Wat ook interessant was: de politie is natuurlijk een hiërarchische organisatie. Ik geloof juist niet in macht omdat ik dat altijd een korte-termijn-succes vind. Maar het gezag wat je als burgemeester moet hebben, daarmee boek je ook bij de politie geweldige resultaten.”

We lopen over een bijna lege boulevard de zee tegemoet. Op een plein met uitzicht tot aan Breskens komen we pas de eerste mensen tegen. “Hier zitten áltijd mensen te kijken. Het is ook een prachtige plek. Kijk daar, die meeuw daar op het hoofd van Michiel de Ruyter”, zegt ze lachend: “die heeft daar echt een mooie uitzicht-plek gevonden”.

“Soms komen zulke dingen op je pad, en dan denk je: ogen dicht, ik spring in het diepe en ik ga het doen”

foto Reno Mattaputty

In de verte zien we de Sint-Jacobskerk, met een vlag die het 700-jarige bestaan van Vlissingen duidt. “Vlissingen heeft 700 jaar geleden stadsrechten gekregen, en dat vieren we het hele jaar door met allerhande evenementen”, vertelt Demmers.

En komend jaar heb je weer een jubileum: 50 jaar D66!

Lacht: “Nou, dat heb ik net geoefend – met 700 jaar Vlissingen!”

Als je terugblijkt op 50 jaar Democraten 66, waar ben je dan het meest trots op?

“Waar ik heel trots op ben, is dat we in staat blijven om niet mee te gaan in de *hausse* van het politieke moment, maar de tijd blijven nemen om met elkaar de dialoog te voeren, het verleden mee te nemen, naar het heden te kijken en dan die stap naar de toekomst te maken. Dat is van het begin af aan de kracht van D66 geweest en dat moeten we vooral blijven doen. Een ander belangrijk punt is bestuurlijke vernieuwing. Het is een uitgekauwd onderwerp, zegt iedereen – de kroonjuwelen...”

Vind je het zelf ook een uitgekauwd onderwerp?

“Nee. Want we zijn er nog niet – nog lang niet. Hans van Mierlo zei destijds terecht: *Jongens, we zitten in een structuur die helemaal niet meer past bij de wereld waarin we nu leven*. En eigenlijk is er nog niets veranderd. Ik vind dat we daar de komende periode ook in zouden moeten investeren.”

En binnen D66? Waar zou de partij nu in moeten investeren?

“We hebben binnen D66 natuurlijk veel pieken en dalen meegeemaakt. Wat ik altijd heel mooi heb gevonden is dat we een vaste groep mensen hebben die echt geloven in het gedachtegoed van D66 en die altijd bij D66 zijn gebleven. Dat heeft me wel gesterkt in het idee dat je dáár aandacht aan moet blijven besteden: het borgen van leden, zorgen dat ze zich thuis voelen bij D66. We hebben nu acht jaar achter elkaar bij de verkiezingen gewonnen, maar ergens stopt dat een keer. Dan zal je zien dat juist de mensen die altijd aan de partij gebonden zijn, ervoor blijven gaan. Natuurlijk, je hebt ook ledengroei nodig om de financiën stabiel te houden en om campagne te kunnen voeren, maar het moet niet het doel op zich zijn. Het moet vooral het gevolg zijn van de kracht die we van binnenuit uitstralen.”

Maar het Landelijk Bestuur – waar jij nu voorzitter van bent – heeft ledenwerving tot één van de belangrijkste speerpunten benoemd.

“Ja. Ledenwerving én ledenbinding. Ik heb dit onderwerp in mijn campagne voor het voorzitterschap ook duidelijk naar voren gebracht en, nou ja, ik heb de meerderheid van de stemmen gekregen, dus ik vind mezelf ook wel gelegitimeerd om daar iets van te vinden. Ik onderschrijf – laat dat duidelijk zijn – dat je moet werken aan ledenwerving. Alleen, ik vind dat we dat vooral ook moeten doen met het borgen van de mensen die nu al lid zijn. Dat vind ik de uitdaging waar ik voor sta.”

We wandelen verder over de boulevard. Ze wijst naar de enorme schepen. “Nu is het laag water, bij hoog water komen ze nóg dichterbij. Af en toe dan zie je bij ons, vanuit de raadszaal, de schepen zó langs gaan.” Als we bij het bruggenhoofd aankomen, waarvandaan de loodsboten vertrekken, vertelt ze: “Ik ben laatst zelf een keer mee geweest met zo’n loodsboot. Je gaat dan via een touwladder vanaf de loodsboot langs het schip aan boord. Het zijn gigantische schepen, van zo’n 300 tot 400 meter met een diepte van 12 meter”.

foto Reno Mattaputty

“Bestuurlijke vernieuwing is geen uitgekauwd onderwerp, want we zijn er nog niet – nog lang niet”

Wat heeft je er eigenlijk toe bewogen om je kandidaat te stellen voor het partijvoorzitterschap van D66?

“Ik ga per 1 april 2016 stoppen met het burgemeesterschap in Vlissingen. Nu was dat niet zozeer de belangrijkste reden, maar ik heb in al die tijd dat ik als burgemeester werkte eigenlijk niet zo heel veel voor de partij kunnen doen. Wel achter de schermen, maar je mag je als burgemeester – en zeker als korpschef – niet echt actief politiek profileren, dus je bent afhankelijk van andere momenten. Ik heb het altijd leuk gevonden om iets terug te doen voor de partij.”

We zijn inmiddels bij de Groene Boulevard aanbeland – ons eindpunt. Rechts van ons staat de Oranjemolen, voor ons ligt een uitgestrekte vlakte met uitzicht op de zee, en iets verder terug: de Deltawerken. Kan het nog Hollander? We zijn in het zogenoemde herdenkingsgebied, vertelt Demmers. “Dit is *Uncle Beach*. Hier staan beelden van de Geallieerde landing tijdens de Tweede Wereldoorlog. Patrick Churchill, de commando die hier toen is geweest, heeft het een jaar geleden samen met mij geopend.”

Laatste vraag: je bent een echte bestuurder, en niet zozeer politicus – zeg ik dat goed?

“Ja. Daar voel ik me ook het meeste in thuis. Ik ben eerlijk gezegd helemaal geen politicus. Mijn kracht ligt toch meer in het zoeken naar de nuance, kijken wat er kan. Ik ben echt van het mensen meenemen, de verbinding maken, andere mensen laten excelleren. Ik hoef niet zo nodig op de voorgrond. Als anderen het verhaal vertellen en daar heel enthousiast over zijn, dan heb ik een mooi moment.” ■

Den Haag 15 september 1966

Een groep van 36 mensen presenteert in perscentrum Nieuwspoor een voorstel voor politieke vernieuwing. Zij noemt zichzelf het initiatiefcomité D'66 en hun Appèl is gericht

aan iedere Nederlander die ongerust is over de ernstige devaluatie van onze democratie.

Dit Appèl van maar liefst acht pagina's wordt in een oplage van 20.000 stuks gedrukt en is te koop voor 1 gulden per stuk bij de boekhandel. De aangehechte adhesiekaart kan tot 15 oktober 1966 worden ingestuurd. Afhankelijk van het aantal adhesiebetuigingen zal het initiatiefcomité besluiten tot het oprichten van een politieke partij.

Het initiatiefcomité D'66 komt voort uit een groep van dertien mensen die op initiatief van Algemeen Handelsblad-journalisten Hans Gruijters en Hans van Mierlo op 30 april 1966 bijeenkomt in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam om "met gefronste wenkbrauwen van gedachten te wisselen over het kreupele bestaan van het politieke leven in ons land". Twee van hen kunnen zich niet vinden in de besproken koers en verlaten de groep. De overige elf spreken korte tijd later weer af bij Hans van Mierlo thuis in Amsterdam.

In de maanden die volgen komt de – inmiddels naar 46 personen uitgebreide, en later weer naar 36 geslonken – groep elke zaterdag in Amsterdam samen om onder voorzitterschap van Van Mierlo te vergaderen over de grondslagen van een nieuwe partij, zoals later gepubliceerd in het Appèl.

De reacties op het Appèl zijn overweldigend en op zaterdag 22 oktober 1966, acht dagen na de Nacht van Schmelzer (en de daaropvolgende val van het Kabinet-Cals van KVP-PvdA-ARP op 14 oktober), besluit het initiatiefcomité tot de oprichting van de Politieke Partij Democraten 66 – kortweg: D'66. Tot voorzitter is gekozen: mr. H.A.F.M.O. van Mierlo (journalist), tot secretaris mr. H. van Beekhuizen (advocaat) en tot penningmeester drs. E. Visser (journalist), zo meldt het *Algemeen Handelsblad* van maandag 24 oktober 1966.

Op het Binnenhof in Den Haag. V.l.n.r.: Erik Visser, Erwin Nypels, Hans van Mierlo, Herman van Beekhuizen, Betty van Lookeren Campagne en Pieter Fetter.

Een blijvend Appèl 50 jaar Democraten 66

€ 19,66 (excl. porto)

Bestellen
d66.nl/jubileumboek

Een blijvend Appèl
Rijk geïllustreerd fotoboek
250 x 200 mm liggend
180 pagina's gebonden

Uitgeverij HannaBoek
ISBN 978 90 76915 463

Dit boek is uitgegeven in opdracht van het Landelijk Bureau D66 in het kader van het vijftigjarig bestaan van de politieke vereniging Democraten 66.

Bent u voor of tegen de wet tot goedkeuring van de Associatieovereenkomst tussen de Europese Unie en Oekraïne? Deze vraag mag Nederland op 6 april 2016 beantwoorden tijdens het raad-gevend referendum. Dat wordt dus weer verhit discussiëren aan de borreltafel, de komende maanden. 7 nonsensstellingen waar elke D66'er meteen een antwoord op moet hebben. Proost!

Belangrijke borrelpraat

Een 'Ja' voor Oekraïne is een 'Ja' voor Poetin

Hoe kom je daar nu bij?! Een krachtig Nederlands én Europees 'Ja' vóór de samenwerking met Oekraïne is juist een klap in het gezicht van Poetin. Oekraïne wil een bondgenoot zijn van Europa in plaats van een marionet van Rusland. Daarnaast is Oekraïne onze partner in de afwikkeling van de ramp met de MH17. Voor Europa, maar vooral ook voor Nederland, is het dus van groot belang dat Oekraïne kiest voor samenwerking met ons en niet met Rusland.

Een 'Ja' betekent gewoon dat Oekraïne lid wordt van Europese Unie

Nee! Dat is een hardnekkig misverstand. Dit referendum gaat over samenwerking tussen de Europese Unie en Oekraïne. Toetreding van Oekraïne tot de EU is niet aan de orde. In de samenwerkingsovereenkomst tussen Oekraïne en de EU zijn afspraken gemaakt over de aanpak van corruptie, bescherming van mensenrechten en handel tussen Oekraïne en de EU. Een zeer belangrijke overeenkomst dus, waar we beslist vóór moeten stemmen.

Handel met Oekraïne is niet belangrijk voor Nederland

Echt wel. Oekraïne heeft een grote potentiële afzetmarkt voor bedrijven uit de Europese Unie. Voor een handelsland als Nederland is het dus belangrijk dat Nederlandse bedrijven makkelijk de Oekraïense markt op kunnen. Daarom zijn er in deze overeenkomst afspraken gemaakt om bureaucratie te verminderen en handelsbarrières weg te nemen. En daarom vindt D66 het belangrijk dat niet alleen politieke partijen campagne gaan voeren voor een 'Ja' bij dit referendum, maar roepen we werkgevers en mkb'ers op om dat óók te doen.

D66 wilde helemaal geen referendum over Oekraïne

Dit is zo ongeveer de grootste misvatting van allemaal. D66 is nota bene een van de grondleggers van de wet die dit referendum mogelijk heeft gemaakt! We zijn dan ook juist blij dat GeenPeil de benodigde 300.000 handtekeningen heeft opgehaald en dat de eerste poging tot het houden van een referendum dus gelukt is. D66 zal voluit campagne voeren om ervoor te zorgen dat de minimale opkomst van 30 procent gehaald wordt én er een meerderheid wordt behaald vóór de samenwerkingsovereenkomst met Oekraïne.

“D66 zal voluit campagne voeren om ervoor te zorgen dat er een meerderheid wordt behaald vóór de samenwerkingsovereenkomst met Oekraïne”

Oekraïne is één grote corrupte bende; daar moet je niet mee willen samenwerken

Dit is gewoon stoere praat. Heb je enig idee waar Oekraïne ligt? Het ligt aan de rand van de Europese Unie. Onze buitengrens dus. Het is ontzettend belangrijk voor Europa – en dus ook voor Nederland – om politiek stabiele en economische welvarende buitengrenzen te hebben. Hoe je dat bereikt? Met een goed samenwerkingssakkoord, zoals die waar we het nu over hebben. In dit akkoord zijn duidelijke afspraken gemaakt over harde aanpak van corruptie, het verstevigen van grondrechten en het versterken van de democratie. Veel Oekraïners hebben bovendien een flinke strijd geleverd om hier een handtekening onder te krijgen. Weet je nog? In 2013 braken er in Kiev grote protesten uit omdat de toenmalige president Janoekovitsj – onder druk van de Russen – de samenwerkingsovereenkomst niet wilde tekenen. Janoekovitsj werd afgezet en een jaar later stond de Oekraïense handtekening alsnog onder het akkoord. Wij kunnen er nu voor zorgen dat die strijd niet voor niets is geweest.

Ik weet niet eens waar dit precies over gaat, stemmen is dus onzin

Dit is precies waarom D66 keihard campagne gaat voeren. En dat zouden alle politieke partijen, het kabinet en het bedrijfsleven moeten doen! Dáárom is D66 ook zo teleurgesteld in de houding van het kabinet, dat enkel van plan is “vragen te gaan beantwoorden”. Het is onze gedeelde verantwoordelijkheid om mensen goed te informeren, om mensen uit te leggen waarom deze samenwerkingsovereenkomst met Oekraïne zo belangrijk is. En om in te zetten op een zo hoog mogelijke opkomst bij dit referendum. Aan D66 zal het in elk geval niet liggen!

Dat akkoord is toch al van kracht, het maakt dus niet uit wat ik stem

Dat is grote onzin. Delen van het akkoord gaan voorlopig in werking per 1 januari 2016, maar daar staat nog geen Nederlandse handtekening onder. Het is dus van groot belang dat mensen op 6 april gaan stemmen – vóór deze samenwerkingsovereenkomst met Oekraïne.

Ledenwerving in de jaren '70

D66-partijleider Jan Terlouw schudt samen met campagneleider Ernst Bakker een volle postzak met handtekeningen en nieuwe ledenaanmeldingen uit. De overweldigende post is het gevolg van Terlouws ludieke oproep aan het D66-congres in november 1976, dat een lijsttrekker moet kiezen in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 1977. Terlouw liet daar weten zich alleen verkiesbaar te willen stellen als er binnen drie maanden 1666 nieuwe leden en 66.000 handtekeningen zouden worden opgehaald onder de verklaring: *D'66 moet meedoen aan de verkiezingen*. Uiteindelijk worden er maar liefst 4.410 nieuwe leden en 88.938 handtekeningen geteld.

Het aantal leden van politieke partijen daalt gestaag. Nog geen 300 duizend Nederlanders zijn lid van een landelijke partij. D66 vormt een positieve uitzondering; het ledental is de afgelopen jaren bijna verdrievoudigd. Toch heeft het partijbestuur ledenwerving tot topprioriteit benoemd. Redacteur Mark Snijder vraagt zich af: is lidmaatschap van een politieke partij nog wel van deze tijd? En zo nee: wat dan? Een kritisch gesprek met én tussen D66-bestuurslid Michiel Verkoulen en SCP-onderzoeker Josje den Ridder.

Josje
den Ridder

Josje den Ridder is wetenschappelijk medewerker bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). In 2014 promoveerde ze op een onderzoek naar leden van politieke partijen.

Michiel
Verkoulen

Michiel Verkoulen is lid van het Landelijk Bestuur van D66 en heeft daarbij leden- en fondsenwerving in zijn portefeuille.

Tegen de stroom in

Een leven lang partijlidmaatschap is niet meer van deze tijd. Waar of niet waar?

Josje: “Ik ben het daarmee eens. Maar de stelling suggereert dat het ooit wél ‘van een tijd’ was. Het aantal partijleden was in Nederland echter nooit heel hoog, maximaal 15 procent. Maar allerlei maatschappelijke ontwikkelingen – zoals individualisering – wijzen erop dat mensen niet meer hun hele leven lang lid zijn van wát dan ook. En dan zeker niet van politieke partijen, nu de electorale volatiliteit zo hoog is en mensen niet eens meer hun hele leven op één partij stemmen.”

Michiel: “Josje heeft het onderzocht en ik twijfel niet aan haar analyse. Maar ik laat even mijn hart spreken: ik werk eraan om die ontwikkeling toch om te buigen. Misschien is dat naïef optimisme, maar ik streef ernaar dat Nederlanders beter gaan beseffen dat lidmaatschap belangrijk is voor het voortbestaan van een politieke partij.”

Elisabeth Osterloh uit Enschede meldde zich in juli 2014 aan en was daarmee het 25.000ste lid van D66.

Waarom zijn leden zo belangrijk voor een partij?

Michiel: “Leden zijn onze ambassadeurs. Als iemand op een feestje vertelt dat hij lid is van D66, is dat voor ons heel belangrijk. Leden brengen ook legitimiteit en vormen een reden van bestaan. En onze leden voeden heel actief onze politici, bijvoorbeeld rondom het congres. Het laatste congres was in een rustige politieke tijd zonder verkiezingen voor de deur. Toch zijn er tientallen moties ingediend, over de partij zelf maar ook over belangrijke thema’s als duurzaamheid, vluchtelingen en de nieuwe economie.”

Josje: “Uit mijn onderzoek blijkt dat partijleden schakels kunnen zijn tussen burgers en de democratie, omdat ze onderdeel uitmaken van zowel de maatschappij als een partij. Ook dragen partijleden bij aan de stabiliteit van het partijsysteem. In tijden dat het wat minder gaat, trekken ze een partij er doorheen. Als je het belangrijk vindt dat je kan zeggen: *je hebt het slecht gedaan, ik stem niet meer op je*, dan is het wel handig dat die partij er nog is om verantwoording af te leggen.”

Dit is het democratisch belang van leden; hoe zit het met financiële noodzaak?

Michiel: “Tweederde van onze inkomsten bestaat uit ledencontributies, eenderde bestaat uit subsidie en fondsenwerving en is indirect afhankelijk van het aantal leden. Politieke partijen in Nederland zijn financieel heel kwetsbaar. De Zweedse liberale partij, met slechts 6 procent van de Zweedse stemmen, heeft een campagnebudget van meer dan 5 miljoen euro, waarvan slechts een klein deel van de leden komt. Dat is het totale budget van alle Nederlandse politieke partijen sámen in de laatste campagne! D66 heeft een begroting en ledenaantal dat te vergelijken is met een lokale sportvereniging. Dat is zorgelijk voor een partij met zoveel invloed als wij hebben, zeg ik zonder enige bescheidenheid. We moeten dus op

“Het is nogal wat om partijlid te zijn. Het heeft een enorme lading. En het lid-zijn is ook al een beetje stoffig”

– Josje den Ridder

zoek naar manieren om het fundament onder de Nederlandse politiek – dat gevormd wordt door partijen – te versterken.”

Moet je als politieke partij proberen om tegen die trend van dalende ledenaantallen in te gaan?

Michiel: “Wij probéren niet tegen de trend in te gaan, dat lukt ons al een jaar of acht. En we gaan hier extra ons best voor doen. Bij ons vijftigjarige bestaan is ledenwerving onze topprioriteit. We onderzoeken nu waarom mensen die op ons stemmen wel of geen lid van D66 zijn. Vrijzinnige thema’s zijn vaak redenen om lid te worden. Een reden om geen lid te worden is dat mensen zich niet willen committeren aan een partij of gedachtegoed. Ik vind dat jammer, want je kan lid zijn en nog steeds onafhankelijk en kritisch.”

Josje: “Maar het is nogal wat om partijlid te zijn. Het heeft een enorme lading. Sowieso hebben partijen niet zo’n goed imago en is het vertrouwen in politieke partijen heel laag. En het lid-zijn is ook al een beetje stoffig. Om meer mensen aan te spreken moet een transformatie plaatsvinden van de betekenis van partijlidmaatschap, naar een meer lossere verband. Want er zijn veel meer sympathisanten en trouwe kiezers dan leden.”

Michiel: “Je zegt dat lidmaatschap ouderwets is, maar eenderde van onze nieuwe leden is jonger dan 26 jaar. In Engeland voerde Labour een ‘lidmaatschap-light’ in om te stemmen voor de nieuwe partijleider en ze kregen tienduizenden nieuwe leden. De Liberal Democrats, de Britse zusterpartij van D66, kregen na hun zware verlies bij de verkiezingen dit jaar maar liefst 15 duizend nieuwe leden. Ik ben zelf een aantal jaar geleden gaan kijken bij de campagne van Obama en heb gezien hoeveel jongeren daar door de wijk liepen om aanhang te werven. Ik zie de trend dat mensen minder lid worden van een politieke partij, maar ik weiger hem helemaal te accepteren.”

Josje: “Ik denk dat we het niet zo oneens zijn. Met partijlid bedoel ik de mensen die formeel staan ingeschreven bij een politieke partij, contributie betalen en ledenrechten hebben. De voorbeelden die jij noemt, zijn een teken van die transformatie van het partijlidmaatschap.”

Kan die transformatie tot alternatieve vormen van lidmaatschap leiden?

Josje: “Er zijn allerlei soorten verbintenissen met politieke partijen: het formele lid, de sympathisant, trouwe

kiezer, activist, degene die op Facebook de partij *likt*. Het is interessant – ook voor een wetenschapper – om dus voorbij dat formele partijlidmaatschap te kijken. In het buitenland zijn talloze voorbeelden van hoe het anders kan, bijvoorbeeld het openstellen van voorverkiezingen voor niet-leden. Er zijn partijen zonder leden en partijen met netwerkstructuren. Beppe Grillo heeft in Italië een netwerkpartij met alleen maar leden via internet. Maar de vraag blijft: wie mag er meepraten binnen een partij? Dat is wat formele leden onderscheidt van andere betrokkenen. Want als je niet-leden laat meepraten, waarom heb je dan nog leden? Die nieuw soortige leden hebben dus minder ledenrechten en veranderen zo de werking van partijen. En misschien ook wel van de democratie. Dat hoeft niet erg te zijn, maar we moeten ons dat wel realiseren.”

Michiel: “Als we nadenken over andere vormen van lidmaatschap is ook het werven van talenten belangrijk. We moeten over een paar jaar weer honderden kandidaat-raadsleden en -Statenleden klaar hebben staan. Het is nu eenmaal makkelijker als dat mensen zijn die al een paar jaar in de partij rondlopen en in wie we kunnen investeren met opleidingen.”

Josje: “In de Nederlandse context zijn alternatieven problematisch, omdat partijen formele leden nodig hebben voor overheidssubsidiëring. Daarbij kunnen ‘light-leden’ leiden tot een kannibalisering van je lidmaatschap. Driekwart van de leden is passief, maar is wel bereid om de volle mep te betalen. Als je dan de optie van ‘lidmaatschap-light’ voor een paar euro aanbiedt, zet je veel inkomsten op het spel. Voor Nederlandse partijen is het niet aantrekkelijk om het radicaal over een andere boeg te gooien. En er is nog iets anders. Het gevaar bestaat dat mensen die tegen gereduceerd tarief lid worden het karakter van de partij erg doen veranderen. Een partij kan ook gegijzeld worden door een groep mensen. Zo is het in Canada en Israël gemakkelijk om lid te worden van een partij; mensen worden daar lid om een bepaalde kandidaat te steunen en zeggen dan weer op. Dat geldt ook voor de nieuwe leden van Labour: zij zijn nu enthousiast over de nieuwe partijleider, maar deze mensen zijn ook eerder geneigd om weer af te haken. Het is moeilijk om hen voor de lange termijn te behouden.”

‘Lidmaatschap-light’ is dus misschien niet zo’n goed idee. Wat wel?

Michiel: “Mijn allereerste oplossing is gewoon beter je best doen. Investeren in ledenwerving en mensen de vraag dŭrven te stellen of ze lid willen worden. In ons Appèl, van vijftig jaar geleden, staat op de eerste bladzijde twee of drie keer: vul de adhesiekaart in en doe mee. Vanaf dag één zat ledenwerving in onze genen.”

Josje: “Maar het is niet alleen een kwestie van nog beter je best doen. Hans Spekman (*voorzitter van de PvdA, red.*) wilde honderdduizend leden en hij heeft er veel aan gedaan. Er is daar een hele afdeling voor ledenwerving opgezet; Spekman bakte appeltaarten voor nieuwe leden. Maar ledenwerving is niet zo gemakkelijk als je het politieke tij tegen hebt (*het aantal leden van de PvdA is sindsdien verder gedaald, red.*)”

Michiel: “Toch, als ik door de stad fiets, zie ik overal

“Je zegt dat lidmaatschap ouderwets is, maar eenderde van onze nieuwe leden is jonger dan 26 jaar”

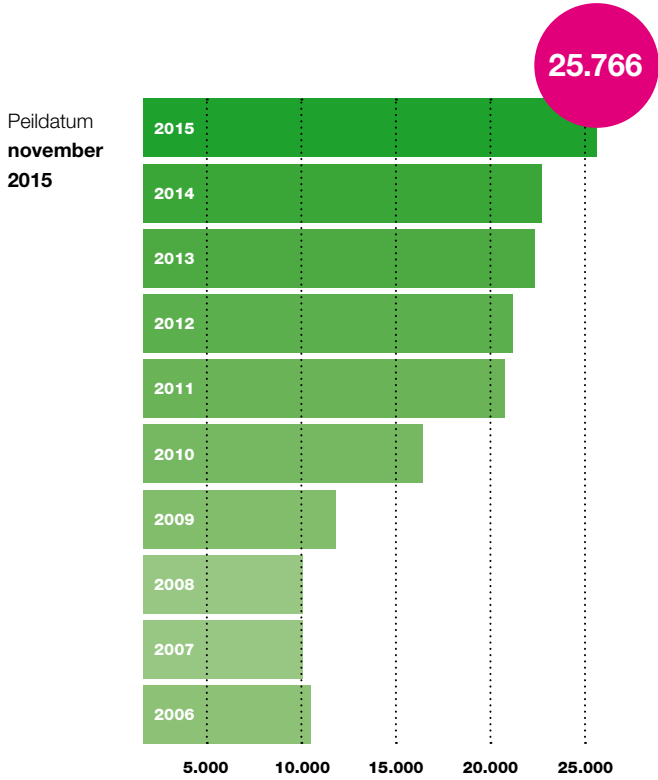
– Michiel Verkoulen

jongeren op straat lidmaatschappen van het Wereldnatuurfonds of Amnesty International verkopen. Kennelijk hebben al die liefdadigheidsinstellingen de ervaring dat werving werkt en dat mensen hen nog steeds willen steunen. Het is dus geen gegeven dat mensen geen lid meer willen worden. Je kan in ieder geval je best doen om die trend te keren.”

Wat is nu de conclusie van dit gesprek?

Michiel: “Ik ben optimistisch: ik zie dat heel veel mensen zich betrokken voelen en er wel degelijk politiek engagement is. Het is de kunst om die betrokkenheid om te zetten in een vorm van sympathie of lidmaatschap. Ik ga die uitdaging aan.”

Josje: “Ik zou zeggen dat een levenslang partijlid inderdaad niet meer van deze tijd is. Maar de alternatieven zijn ingewikkeld. Het is inspirerend dat Michiel zo optimistisch is en ik hoop dat het lukt. Dan hou ik ook iets om te onderzoeken.” ■

Het zal je maar gebeuren: je bent nog geen jaar lid van D66 en de redactie van de *Democraat* belt je op met de vraag: met welk Kamerlid zou jij graag eens een kopje koffie drinken? Het overkwam matroos der 1ste Klasse Robin Meijer. Hij koos voor... Tweede Kamerlid Wassila Hachchi. “Is de thema-afdeling Internationale Veiligheid en Defensie niet iets voor jou?”

In gesprek met...

Op vrijdag 16 oktober 2015 was het precies 200 jaar geleden dat de eerste verenigde vergadering van de Eerste en Tweede Kamer in Den Haag plaatsvond. Een historisch moment, jazeke, maar Robin Meijer – strak in pak – heeft vandaag iets anders aan zijn hoofd: koffie drinken met D66-Tweede Kamerlid Wassila Hachchi. Op uitnodiging van redacteur Kristina Ullrich ontmoeten ze elkaar in de fractiezaal van D66 in de Tweede Kamer. Waarom hij Wassila uitkoos? “Door onze gedeelde werkervaring bij de Koninklijke Marine. Ik ben daarom heel benieuwd naar haar kijk op Defensie. En ik zou haar ook willen vragen hoe ze actief is geworden binnen D66, want dat zou ik zelf ook graag willen.”

Wassila: “Ha Robin, leuk om je te ontmoeten! Vertel eens: waarom ben je vorig jaar lid van D66 geworden?”

Robin: “Ik ben lid geworden omdat ik langs de zijlijn staan en kritiek hebben op anderen te makkelijk vind. Ik wil mijn handen uit de mouwen steken en opkomen voor belangen die ik waardevol acht. D66 is volgens mij een partij die belangen heel sterk afweegt alvorens zij een keuze maakt en een partij die zich niet laat leiden door een bepaalde klassieke ideologie. Dat vind ik belangrijk. En ik associeer D66 met jonge, ondernemende enthousiastelingen – zoals ikzelf.”

Wassila: “Heeft je huidige werk bij de Marine ook bijgedragen aan je keuze om lid te worden?”

Robin: “Ja, dat denk ik wel. Ik ben bijvoorbeeld tijdens *Operation Ocean Shield* naar Somalië uitgezonden geweest (NAVO-missie met als doel piraterij bij de Hoorn van Afrika te bestrijden, red.). Ook al was dit vooral een economische missie; ik heb daar ervaren dat je mensen moet helpen die het minder goed hebben. Onderwijs en veiligheid zijn voor mij de belangrijkste speerpunten, en die vind ik goed vertegenwoordigd bij D66. Hoe ben jij eigenlijk bij de Koninklijke Marine terecht gekomen?”

Wassila: “Na mijn studie bedrijfskunde wilde ik werken in een omgeving waarin mijn maatschappelijke drijfveren tot hun recht zouden kunnen komen. Mijn scriptie ging dan ook over de eenwording van het Europese luchtruim. De luchtmacht vond ik heel spannend, maar op een van de Luchtmachtdagen kwam ik iemand van de personeelsafdeling van de marine tegen, die me uitnodigde om de Marinehaven in Den Helder te bezoeken. Een beter loopbaanperspectief én het romantische beeld van varende de hele wereld zien, gaven de doorslag om naar de marine te gaan. Uiteindelijk werd ik officier, maar zo romantisch was het niet – wel een uitstekende leerschool.”

Robin: “Hoe kwam je dan bij D66 terecht?”

Wassila: “Na vier jaar militair te zijn geweest, ben ik lid van D66 geworden. Niet met de bedoeling om actief te worden, trouwens. Maar bij het eerste partijcongres dat ik bezocht, werd mijn interesse voor de thema-afdeling Internationale Veiligheid en Defensie gewekt. Zo ben ik op een natuurlijke wijze actief geworden. Inmiddels was ik ook aan de slag bij het ministerie van Economische Zaken. Nadat ik in 2007 tot *Ambtenaar van het Jaar* was gekozen en in 2009 een talentklasje bij D66 volgde (*de Schaduwfractie*, red.), viel ik op. Zo kwam ik op de lijst voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2010. Ben jij actief binnen D66?”

Robin: “Nee, maar ik wil dat wel graag worden. Vooral het onderwerp veiligheid – in de breedste zin van het woord – heeft mij altijd geïnteresseerd, omdat veiligheid constant om verbetering vraagt. Daarvoor heb je een breed draagvlak voor veiligheidsbeleid nodig. Die uitdaging zou ik graag aangaan. Het is mijn visie dat de mens gevrijwaard moet blijven van onveiligheden, zodat iedereen zich kan blijven ontwikkelen. Mijn ambitie is om een brug te slaan de praktijk en de politiek. Ik ga trouwens op 31 oktober voor het eerst naar het congres!”

“Ik heb tijdens die missie naar Somalië ervaren dat je mensen moet helpen die het minder goed hebben”

Wassila: “Wat goed! Dan neem ik je mee op sleeptouw. Ik kan je wel wegwijs maken. Dat vind ik leuk, want zo is het met mij toen ook gegaan. Bij mijn eerste congres kende ik nog niemand, en toen heeft Jan-Willem van Waning (*oud-Tweede Kamerlid en voorheen ook werkzaam bij de Marine*, red.) mij overal geïntroduceerd. Ik heb trouwens een tip voor je: zou de D66-thema-afdeling Internationale Veiligheid en Defensie niet iets voor jou zijn? Ik haal daar als Kamerlid kennis op, dus dan heb je contact met mij, maar vooral ook met partijgenoten met dezelfde interesse als jij.”

Robin: “Dat klinkt goed! Kun jij me iets meer vertellen over de visie van D66 ten aanzien van Defensie? En hoe kijk jij er zelf aan tegenaan?”

Wassila: “Allereerst is Defensie voor mij een instrument om vrede en veiligheid te waarborgen. Naast Defensie zijn daar natuurlijk ook andere instrumenten bij betrokken, zoals diplomatie en ontwikkelingssamenwerking. Dus simpel geld naar Defensie voor het ‘wapengekletter’, zoals sommigen roepen – zonder doel voor ogen – is voor mij dus niet voldoende. Ten tweede is de situatie waarin een land als Syrië zich nu bevindt, niet iets wat ons zomaar overkomt. De internationale gemeenschap heeft het conflict laten liggen en nu is het uit de hand gelopen. Daar moeten we lessen uit trekken; het is beter om een conflict te voorkomen. Er is dus meer preventie nodig. Ten derde moet Europa haar krachten bundelen. In de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zou idealiter een Europese zetel moeten komen, in plaats

van de huidige situatie waarin alleen de Britten en de Fransen een eigen zetel hebben. Ook ben ik voorstander van een Europese krijgsmacht. Die samenwerking moet niet alleen op militair niveau gebeuren; de politiek moet ook haar verantwoordelijkheid nemen. D66 is wat dat betreft de enige politieke partij die voor Defensie een heldere visie heeft en een stip aan de horizon zet. Het begint met samenwerking tussen een klein aantal landen: Nederland, Duitsland, België, Luxemburg, Noorwegen. De Commissie voor Defensie van de Tweede Kamer is bijvoorbeeld al drie keer samengekomen met onze collega’s in België.”

Robin: “Ik ben blij met deze standpunten, vooral die over de Europese samenwerking van de krijgsmachten; dat vind ik namelijk ook heel belangrijk. De mensen binnen Defensie begrijpen dit ook, het gaat tenslotte om leven en dood. Maar er moet nog veel veranderen. Het is erg wennen voor hen omdat je opeens met ‘het bui-

tenland’ moet samenwerken. Verder is er natuurlijk de taalbarrière, maar goed, iedereen spreekt wel Engels.”

Wassila: “Precies dáár gaat de politieke discussie om: willen we wel dat onze militairen onder de hoede van ‘een buitenlander’ werken? Ik ben twee keer in Mali geweest, waar Franse en Nederlandse militairen samenwerken in een VN-missie. Zelfs Frankrijk – toch een vrij nationalistisch land – beseft dat het de problemen in Mali niet alleen aan kan. Mijn ervaring is dat een commandant – van welke nationaliteit ook – als het erop aan komt geen onderscheid maakt in zijn mensen. Je bent een team, daar gaat het om.”

Robin: “Nog een laatste vraag: ik merk dat veel Defensie-mensen VVD of CDA stemmen. Hoe ervaar je dat als D66’er?”

Wassila: “Ja, dat klopt, daarom is het goed dat er mensen zoals jij D66 stemmen en actief worden. Maar uiteindelijk is het belangrijkste dat je je eigen drijfveren kent. Voor mij zijn dat vrede en veiligheid. Dit geeft mij houvast in de politiek, want dat is geen makkelijke omgeving. Je vraagt je weleens af: *waar doe ik het voor?* Maar ik merk dat mijn ideeën steeds meer gewaardeerd worden in de Kamercommissie voor Defensie. Mijn advies? Jezelf blijven – daar gaat het om.” ■

“Ik kan je wel
wegwijs maken op
het congres. Dat
vind ik leuk, want
zo is het met mij
toen ook gegaan”

Wie
Wassila Hachchi (35)
Breda

Wat
Tweede Kamerlid sinds 2010
portefeuille: Defensie,
Koninkrijksrelaties, Lucht- en
Scheepvaart, Waterkwaliteit
en -veiligheid en Mobiliteit;
ondervoorzitter parlementaire
onderzoekscommissie
Breed Welvaartsbegrip

Lid D66
2006

Wie
Robin Meijer (22)
Den Haag

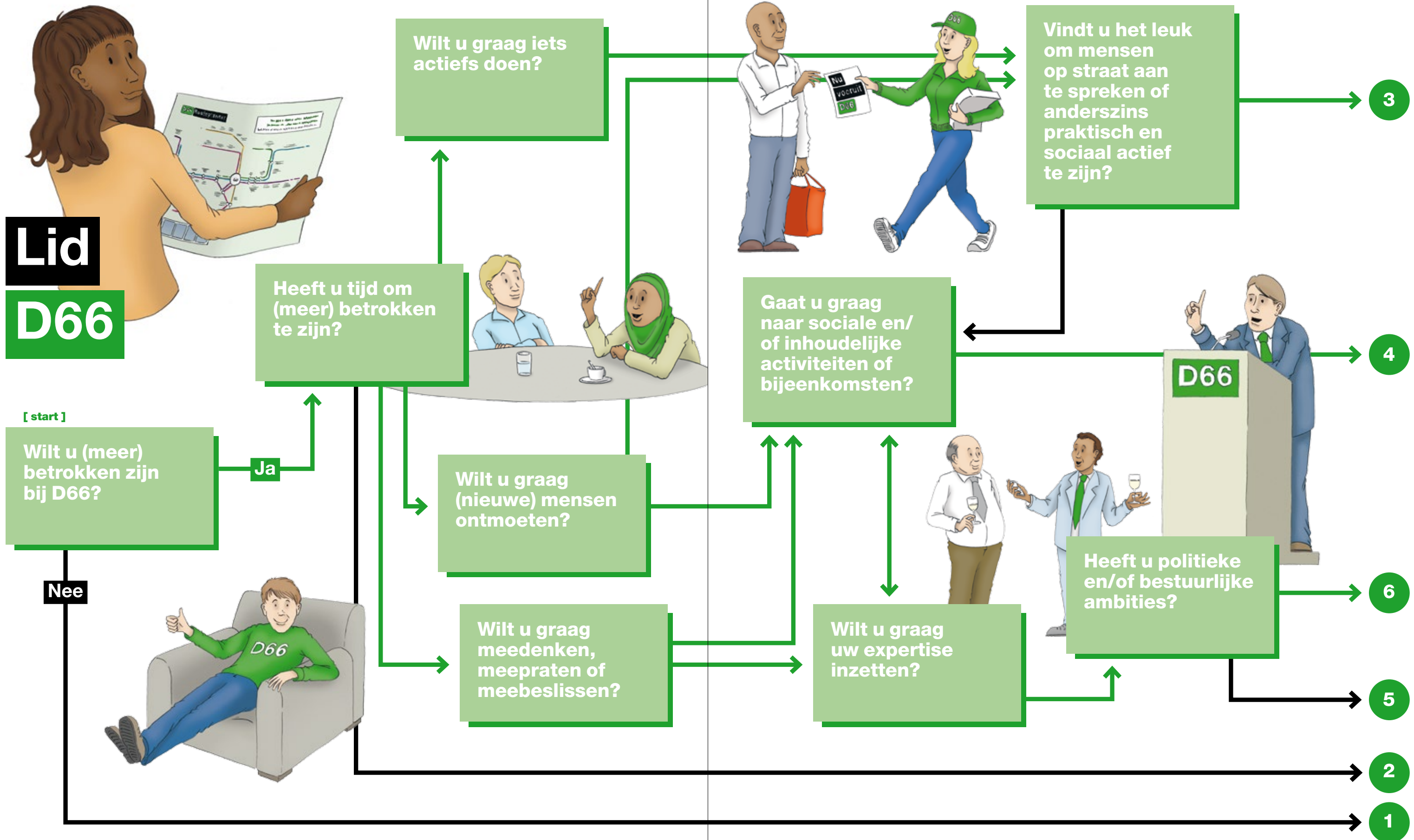
Wat
Matroos der 1ste Klasse
Operationele Dienst Operaties,
Koninklijke Marine,
ministerie van Defensie

Lid D66
2014

Naast uw lidmaatschap zijn er talloze manieren om (meer) betrokken te zijn bij onze politieke vereniging Democraten 66. Hoe dan? Daarvoor moeten we eerst iets meer van u weten. Heeft u veel of weinig tijd? Bent u een denker of een doener? Houdt u meer van diepe discussies of van gezelligheid? Of misschien heeft u wel politieke of bestuurlijke ambities? Doe de test en lees ons advies!

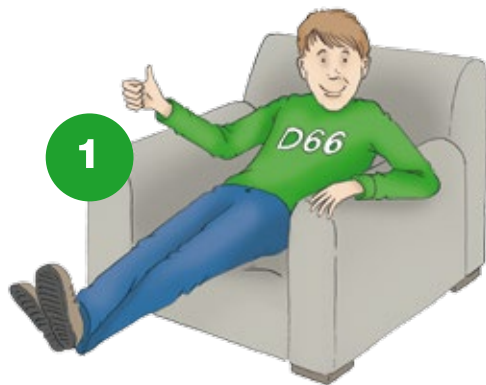

Bent u eruit?
Kijk dan ook eens op: d66.nl/wijzigen-lidmaatschap

Het tevreden steunlid

U bent een tevreden 'slapend' partijlid. U bent op en top D66'er en steunt ons door lid te zijn en op ons te stemmen. Op die manier bent u enorm waardevol voor de partij en we waarderen uw langdurige betrokkenheid. Blijf ons steunen en weet dat u altijd welkom bent om mee te doen wanneer het u uitkomt.

De sociale netwerker

Het sociale aspect van lid zijn vindt u eigenlijk het leukst. Voor u telt de politieke vereniging het meest. Nieuwe mensen leren kennen en samen iets ondernemen. Ga dan vooral eens naar een ledenvergadering, bijeenkomst of borrel van uw lokale of regionale afdeling. Daar zitten allemaal mensen zoals u! Deze activiteiten staan vermeld in de nieuwsbrief en op de agenda van de website van uw afdeling. Op landelijk niveau zijn er ook voldoende mogelijkheden om nieuwe mensen te ontmoeten of bijeenkomsten bij te wonen, kijk op d66.nl/agenda.

Het 'actief vanuit de luie stoel'-lid

U wilt D66 graag extra steunen, maar u heeft zo weinig tijd! Goed nieuws: u kunt ons ook prima steunen vanachter uw bureau of luie stoel: praat met anderen over uw steun aan D66, hang een poster voor uw raam bij verkiezingen, *like* en deel D66-berichten op sociale media of bezorg ons een extra lid via d66.nl/cadeaulidmaatschap. Een extra donatie voor training & opleiding en verkiezingscampagnes is natuurlijk ook altijd zeer welkom (d66.nl/doneren). Bedankt!

De betrokken (mee)denker

U bent betrokken bij en geïnteresseerd in het gedachtegoed van D66. Wilt u graag meedenken, meepraten of meebeslissen? Ga dan eens naar een ledenvergadering of politiek café van uw lokale of regionale afdeling. Heeft u specifieke interesse of expertise? Word lid van een kennisplatform van uw lokale afdeling of van een van onze landelijke thema-afdelingen: d66.nl/partij/thema-afdelingen. Voor interessante publicaties, lezingen en symposia kunt u terecht bij het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66: vanmierlostichting.d66.nl. Politiek inhoudelijke vragen of opmerkingen kunt u mailen naar d66@tweedekamer.nl.

De actieve vrijwilliger

U bent het type denker én doener. In de aanloop naar de verkiezingen begint het altijd te kriebelen bij u. Kon u maar iets dóen om al die mensen op D66 te laten stemmen of lid van onze partij te laten worden! Ons advies: meld u aan als (campagne)vrijwilliger bij uw lokale afdeling of stuur een mail naar het landelijk campagne-team: campagne@d66.nl. Is posters plakken of flyereren niet echt uw ding? Uw afdeling kan altijd extra handen gebruiken. Denk aan bijeenkomsten organiseren of nieuwsbrieven schrijven.

Het ambitieuze talent

U wilt meer. U bent waarschijnlijk al actief bij uw lokale afdeling en u bezoekt graag (landelijke) congressen. Want u praat en beslist graag mee. Heeft u behoefte aan opleiding of training? Of heeft u politieke of bestuurlijke ambities? Neem contact op met uw lokale bestuur om de mogelijkheden te bespreken. Voor vragen over een politieke carrière, opleidingen en talentontwikkeling binnen D66 kunt u ook mailen naar talentontwikkeling@d66.nl. Voor leden tussen de 25 en 33 jaar bestaat een jongeren-talentenprogramma: route66.d66.nl

idee
35 jaar
Balanceren
tussen
actualiteit en
reflectie

Dit jaar bestaat *idee*, het tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting, 35 jaar. Van Mierlo Stichtingstagiair Daniël Stuke bladerde door de bijna 200 verschenen edities en onderzocht hoe de sociaal-liberale wortels van D66 in het tijdschrift eerst werden bediscussieerd, toen geaccepteerd en vervolgens uitgewerkt. Een korte beschrijving van de zoektocht van het tijdschrift naar een balans tussen reflectie en dagelijkse politiek.

idee

HET EERSTE NUMMER van *idee*'66, zoals het tijdschrift oorspronkelijk heette, werd uitgebracht in 1980. De sobere groene boekjes van toen droegen nog weinig gelijkenis met het huidige kleurrijke tijdschrift, en niet alleen wat betreft de vormgeving. De nadruk lag in die begintijd van het tijdschrift op de verdieping van concrete programapunten van D'66 (inderdaad, destijds nog met apostrof) en toelichting bij specifieke resoluties over bijvoorbeeld euthanasie of kernwapens.

Vandaag de dag geldt *idee* als het voornaamste platform voor de verdieping en toepassing van het sociaal-liberale gedachtegoed in Nederland. Ieder nummer behandelt een specifiek thema dat wordt behandeld door inbreng van experts op allerlei gebieden. Maar er is ook ruimte voor prikkelende columns, uitgebreide boekrecensies, interviews met politici en bestuurders, en meer. Het tijdschrift zoekt hierbij altijd naar de balans van politieke relevante gecombineerd met de nodige reflectie.

De term sociaal-liberaal was niet altijd onderdeel van D66 en dus ook niet van het blad. Toen in 1991 *idee*'66 werd omgedoopt tot *idee* bleek het tijdschrift het uitgelezen platform voor de discussie

rondom D66 en haar ideologische basis. De groep 'Opschudding' stelde voor om de partij het predicaat sociaal-liberaal mee te geven, en dit voorstel bracht een fikse discussie binnen de partij op gang.

Nadat in 1998 het partijcongres officieel had vastgesteld dat de partij het predicaat sociaal-liberaal zou dragen, werd in 1999 het meinumnummer van *idee* gewijd aan het onderwerp. De groep Opschudding, die in zijn opzet was geslaagd, gaf hierin zijn visie weer en diverse prominente D66'ers mochten hun mening over deze verandering geven. Ook Hans van Mierlo gaf in dit nummer een toelichting. De partij vertelde altijd al een sociaal-liberaal verhaal, zo vond hij: 'het zit in de geboortepapieren van de partij'. Tegelijkertijd vreesde hij dat de term pseudo-helderheid verschaft. 'En verder is het allemaal niet zo dramatisch', besloot H.A.F.M.O. zijn betoog, waarmee de discussie over de benaming afgesloten leek.

Binnen de redactie van *idee* bracht de verandering naar het sociaal-liberalisme geen enorme omwenteling teweeg. In de daaropvolgende jaren gingen men vooral aan de slag met politieke actuele thema's. De vroege jaren 'oo zagen veel aandacht voor

35 jaar

het nut en de waarde van thema's als staatkundige hervorming en democratische vernieuwing. Ook eiste de dagelijkse politieke realiteit veel aandacht op, met name door de perikelen die regeringsdeelname in kabinet Balkenende II met zich meebracht.

'Artikelen in *idee* zijn niet geschreven om de waan van de dag te vatten. Ze bieden houvast en reflectie in een wereld waar een pluriformiteit aan meningen te vinden is, en weinig tijd om diepgravend stil te staan bij een thema.'

Het jaar 2006 vormde weer een omslagpunt. Er ontstond opnieuw belangstelling voor de ideologische basis van D66 en de noodzaak drong door dat hier meer invulling aan moest worden gegeven. Dat gebeurde ook: *idee* zou zich voortaan van meer

beleidsmatige thema's gaan richten op maatschappelijke thema's. Dit vertaalde zich naar edities over onderwerpen zoals armoede, medische ethiek en hedendaags activisme. Deze vernieuwde insteek benaderde onderwerpen vooral vanuit maatschappelijke oogpunt en sloot aan op de nieuwe kleurrijke vormgeving die het tijdschrift rond deze tijd kreeg. Artikelen in *idee* zijn niet geschreven om de waan van de dag te vatten. Ze bieden houvast en reflectie in een wereld waar een pluriformiteit aan meningen te vinden is, en weinig tijd om diepgravend stil te staan bij een thema. Dit maakt dat oudere edities van *idee* ook vandaag de dag interessant en relevant zijn om na te lezen. In de loop van 2016 zullen deze artikelen worden ontsloten op de website van de Van Mierlo Stichting.

Hoewel het tijdschrift vanaf de oprichting veel veranderingen heeft meegemaakt, is de missie in de kern al die tijd onveranderd gebleven. Het tijdschrift geeft sinds het eerste nummer een podium aan mensen binnen en buiten de vereniging D66 met inzichten en ideeën, en maakt deze toegankelijk voor de lezer. Voor deze missie heeft en zal *idee* zich in de komende jaren blijven inzetten, voortbouwend op 35 jaar ervaring. ■

Word abonnee van idee

Idee is het tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting. Met uw lidmaatschap ontvangt u 4x per jaar *idee* en steunt u daarnaast de Mr. Hans van Mierlo Stichting.

papieren + digitale editie	€36
digitale editie	€21
studenten abonnement	€21

abonneren kan via onze website
vanmierlostichting.d66.nl

Nu! De idee cadeau

Bezoekers die uiterlijk 31 december 2015 een abonnement op de idee afsluiten, ontvangen als welkomstgeschenk de voorgaande editie van idee; Een veranderende wereld.

Wij zijn D66

Eric van der Spelt
 is akkerbouwer en
 D66-raadslid in
 Steenberghe,
 Noord-Brabant.

**Ik ben
 D66**

Hoe ontdekte jij dat je een D66'er bent?

“Met de aanleg van de A4-zuid. De uiteindelijke variant liep dwars over mijn grondgebied. Om die reden bezocht ik regelmatig raadsvergaderingen en raakte ik geïnteresseerd in de politiek. Ik hoorde raadsleden en wethouders allerlei dingen zeggen waar ik het wel of niet mee eens was, en besloot daarom zelf ook actief te worden. Als boer word je dan al snel in het CDA- of VVD-kamp geïncorporeerd, maar ik had een heel goede klik met de leden van de toenmalige D66-fractie, zodat ik besloot om me bij hen aan te sluiten. In de aanloop van de afgelopen verkiezingen werd ik lijsttrekker; zodoende zit ik nu in de gemeenteraad.”

Kun je je ook vinden in de landelijke en internationale partijstandpunten?

“Jazeker. Als agrariër – en met name als akkerbouwer – opereer je op een Europese markt. Als je met elkaar concurreert, is het essentieel dat er een gelijk speelveld bestaat en juist daarom vind ik Europese samenwerking vreselijk belangrijk. En dat geluid vind ik met name bij D66 terug. Ook de standpunten van D66 rondom duurzaamheid in relatie tot landbouw spreken me erg aan. Het enige wat mij soms dwars zit is de manier waarop binnen D66 over onze boeren gesproken wordt. Het is nog te vaak ‘wij en zij’ en te weinig ‘samen’. Ik probeer waar ik kan daarbij te helpen. Zo ben ik, weliswaar in een laat stadium, betrokken geweest bij het formuleren van de landbouwvisie van D66. Dat was niet zozeer inhoudelijk nodig, want de ideeën die erin staan zijn prima, maar meer om de toonzetting wat landbouwvriendelijker te maken. En een juiste toon doet echt heel veel om het broodnodige draagvlak te kweken.”

Bas Dörge werkt als onderzoeker en adviseur bij het ministerie van Defensie en is bestuurslid ‘ledenwerving en -binding’ voor D66 Den Haag.

Wat onderzoek je bij Defensie?

“Ik werk bij de afdeling Trends, Onderzoek en Statistiek. Hier worden onder meer de werknemerstevredenheid, het moreel tijdens uitzendingen en het imago van de krijgsmacht onder de loep genomen. Hoe ik hier terecht ben gekomen? Het veiligheidsaspect binnen onze samenleving heeft me altijd geboeid. Na de havo heb ik eerst een studie management, economie en recht gedaan en stage gelopen bij Justitie. Vervolgens heb ik Organisatiewetenschappen gestudeerd. Na mijn afstuderen waren er twee opties: of de consultancy of de overheid. De consultancy zat toentertijd helemaal dicht, vandaar dat ik gesolliciteerd heb op traineeships binnen de overheid. Bij Defensie ben ik toen als trainee aangenomen en na drie jaar ben ik in vaste dienst gekomen.”

Hoe ontdekte jij dat je een D66’er bent?

“Ik vond de PvdA te soft en de VVD te marktgericht en te rechts. Zo kwam ik bij D66 terecht. Eerst heb ik een aantal keren D66 gestemd en uiteindelijk ben ik lid geworden. Inhoudelijk hecht ik vooral aan onderwerpen zoals binnenlandse veiligheid, justitie, de strafrechtketen, Defensie, veiligheid in het buitenland en de manier waarop we onze belangen daar behartigen. Ook het spanningsveld tussen privacy en veiligheid spreekt me aan. Maar de sociale kant van het lidmaatschap van D66 vind ik ook erg belangrijk. Toen ik in Den Haag ging wonen, kende ik daar niemand en in het partijlidmaatschap zag ik een mooie manier om daar verandering in te brengen. Dat heeft erin geresulteerd dat ik nu met veel plezier in het bestuur van de afdeling Den Haag zit!”

**Ik ben
D66**

Xander van Asperen is werkzaam voor Emmaus, actief binnen de Vrije Evangelische Gemeente, oud-raadslid D66 Utrecht en lid van de Landelijke Verkiezingscommissie (LVC) van D66.

**Ik ben
D66**

Hoe ontdekte jij dat je een D66’er bent?

“Ik ben opgegroeid met de Gereformeerde Bond. Tijdens mijn opleiding tot fotograaf in Engeland leerde ik de wereld daarbuiten kennen en dat zette me aan het denken over wat ik verder met mijn leven wilde doen. Ik ben toen gaan werken voor Emmaus, een organisatie die woonwerk-gemeenschappen voor (ex)-dak- en thuislozen opzet en die volledig financiert uit eigen kringloopbedrijven. Tegelijkertijd vroeg ik me af wat ik verwachtte van de overheid en daarmee welke politieke kleur bij mij zou passen. Dus vlooid ik verkiezingsprogramma’s door en keek ik hoe de verschillende politieke partijen hun ideeën in de praktijk probeerden te brengen. Ik bleek – tot mijn eigen verbazing, overigens – uit te komen bij D66. Hun ideeën vond ik goed en realiseerbaar, en dat gaf me het gevoel dat D66 écht iets wilde veranderen.”

Binnen kerkelijke kringen wordt vaak kritisch gekeken naar de vrijzinnige standpunten van D66, zoals euthanasie. Hoe kijk jij daar tegenaan?

Zucht diep. “Ja, dit is typisch een voorbeeld van een D66-standpunt dat niet goed uitgelegd is en dat verwijt ik D66 wel. Binnen de gemeente waarvan ik zelf lid ben, heb ik daar ook vragen over gehad. Ik heb dat standpunt vervolgens uitgebreid uitgelegd en dat heeft een hoop kou uit de lucht gehaald; van een aantal van de vragenstellers weet ik dat ze intussen ook D66-stemmers zijn. Onderschat overigens niet het aandeel gelovigen binnen D66. Ik zat ooit in een D66-commissie waarbij acht van de negen leden een kerkelijke achtergrond bleken te hebben. Voor de grap zeiden we tegen elkaar dat we maar zuinig moesten zijn op dat ene niet-gelovige lid, omdat bij vertrek de religieuze pluriformiteit weg zou zijn...” ■

Redacteur Jasper Simons (26) volgt een traineeship bij het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) in Brussel. Om de Europese hoofdstad en haar internationale inwoners beter te leren kennen, doet hij mee aan alle activiteiten die voor trainees georganiseerd worden. Maar hoe vind je aansluiting bij partijgenoten? Via Regio Buitenland van D66, natuurlijk! De afdeling België & Luxemburg is de grootste, met maar liefst 200 leden.

Regio Buitenland

Place du Luxembourg – ‘Plux’ voor intimi.
foto Wikipedia / Thorfinn Stainforth

“De buitenlandse afdeling is nogal een atypische D66-afdeling, want we hebben natuurlijk geen raadsleden of wethouders”

“Welkom in de Brusselse bubbel”, zegt mijn huisgenoot, werkzaam bij het Europees Parlement, als we elkaar voor het eerst ontmoeten. Sinds september woon ik in de Marollen, naast het imposante Paleis van Justitie in het centrum van Brussel. Eigenlijk moet ik *Marolles* zeggen, aangezien ongeveer tachtig procent van de inwoners Franstalig is. Ook al is Brussel slechts twee uur reizen verwijderd van mijn vorige woonplaats Amsterdam, het contrast is levensgroot. Niet alleen qua architectuur (denk: groots opgezette boulevards, statige paleizen), maar ook wat betreft mentaliteit. Brussel ademt internationaal. Brussel ademt Europa. Tip: als je als buitenstaander een keer in de echte Brusselse bubbel wilt stappen, ga dan op een donderdagmiddag naar Place du Luxembourg – ‘Plux’ voor intimi – bij het Europees Parlement. Dé plek voor de donderdagmiddagborrel van Brusselse expats.

Netwerkborrel met Marietje

Ik wil het allemaal zien en meemaken, dus ik duik er vol in. Ik doe mee aan alle activiteiten die voor trainees georganiseerd worden: rondleidingen bij de grote instituten, zoals de Commissie en de Raad van de Europese Unie, inhoudelijke sessies, reikend van het EU-budget tot de asielproblematiek, en ontmoetingen met trainees van andere instituten.

Zo organiseerde de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging onlangs een netwerkborrel voor alle Nederlandse trainees en stagiairs werkzaam bij EU-instellingen, NGO’s en private bedrijven. Daar waren verschillende ervaringsdeskundigen aanwezig, die een praatje hielden over hun dagelijks werk en leven in Brussel. Een van hen was Marietje Schaake, die momenteel bezig is met haar tweede termijn als D66-parlementariër in het Europees Parlement. Ze vertelde onder meer hoe haar werkdag er vandaag uitzag: “Vandaag bestond mijn dag uit verschillende ontmoetingen en het bestuderen van beleidsdocumenten. Een volle dag, met onder andere Syrië en het Midden-Oosten, maar ook met verschillende economische aspecten gerelateerd aan TTIP op de agenda.”

Een biertje met Raoul

Leuk om een bekende D66’er te zien in Brussel, zo ver weg van huis. Maar hoe zou ik andere partijgenoten kunnen vinden? Gewoon, voor een gezellige borrel of een themabijeenkomst of iets dergelijks? Op buitenland.d66.nl ontdek ik dat de partij vier buitenlandse afdelingen heeft. De afdeling België & Luxemburg (voorheen: afdeling Brussel) is de grootste, met zo’n 200 leden waarvan er ongeveer 130 in Brussel werken en wonen. Na een mailtje aan de secretaris blijkt dat er op korte termijn helaas geen borrel of ledenvergadering wordt georganiseerd. Ik besluit

contact te zoeken met Raoul Boucke, al ruim vier jaar voorzitter van de afdeling en D66-kandidaat voor de Europese Parlementsverkiezingen van 2014. Hij reageert enthousiast op mijn vraag of hij wil afspreken voor een paar vragen over de afdeling. Mét een Belgisch biertje erbij, natuurlijk.

Atypische afdeling

We spreken af in een café aan het Schumanplein, omringd door Europese instellingen zoals het Berlaymontgebouw, de hoofdzetel van de Europese Commissie, en het Justus Lipsius-gebouw, het hoofdkwartier van de Raad van de Europese Unie. “Eigenlijk is de buitenlandse afdeling nogal een atypische afdeling”, vertelt Boucke. “We hebben natuurlijk geen raadsleden of wethouders, en de gebruikelijke relatie tussen de fractie en het afdelingsbestuur is ook afwezig. Onze afdeling is daarbij de grootste, maar onze groep is ook heel actief. Dat komt omdat we leden hebben die betrokken zijn bij Europa, bij de Europese Unie. Dat zijn ze in professionele zin – omdat velen werken voor een van de instellingen, voor lobbykantoren of Brusselse vestigingen van bepaalde bedrijven, maar óók vanwege hun toewijding aan Europa.” Het doel van deze afdeling is kennis delen en sociale banden tussen de leden creëren, vertelt Boucke. “Toen ik als voorzitter begon, hadden we zo’n vijftig leden. Ik wilde graag een hele actieve afde-

ling, die als een soort van kennisbaken van de partij zou kunnen fungeren. En dat lukt ons aardig. Hoe we dat doen? Door leden de kans te geven hun verhaal te vertellen. Daarom zijn we begonnen met borrels te organiseren. Dat werkt goed, want mensen die actief willen worden, willen vaak toch even aftasten waaraan ze zich committeren. Tegenwoordig hebben we ook een wekelijkse hardlooptroep. Dat is een groot succes, waar soms ook niet-leden of VVD’ers en CDA’ers aan meedoen.”

Stemmen over moties

De afdeling is echter niet alleen een informeel netwerk, waar alleen geborreld, gepraat en hardgelopen wordt. Het is een echte D66-afdeling, met een bestuur en algemene afdelingsvergaderingen – de AVV”, benadrukt Boucke. “Twee keer per jaar komen we bijeen, en stemmen we over de moties die we aandragen op, bijvoorbeeld, de landelijke partijcongressen. Maar we komen alleen bijeen als het nuttig is. Afgelopen maand ging de AVV bijvoorbeeld niet door – ja, dat was wel jammer voor jouw verhaal – omdat we te weinig motieteksten hadden voor het congres van 31 oktober in Amsterdam. Die vergaderingen zijn altijd heel leuk, want het zijn de meest actieve leden die komen opdagen. Vaak zijn we met vijftien tot twintig mensen, de harde kern, zeg maar. Maar een wat informeler evenement, zoals een seminar, boekpresentatie of politiek

Auteur Jasper Simons voor het Europees Parlement in Brussel

“De Europese Parlements-verkiezingen van 2014 waren een *turning point*, omdat we toen echt konden laten zien wat we in huis hadden”

café, kan net zo waardevol zijn, want uiteindelijk gaat het om het delen van informatie en gedachten met elkaar. Dat vind ik het belangrijkste.”

Workshop met Guy en Sophie

Dat je als buitenlandse afdeling er echt toe kunt doen, ontdekte Boucke in de aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen van 22 mei 2014. “Dat was een soort *turning point*, omdat we toen echt konden laten zien wat we in huis hadden. Het afdelingsbestuur organiseerde in september 2013 een grote workshop. We wilden leden een document aanreiken voor de aankomende campagne. Je moet een goed, duidelijk verhaal hebben als je mensen tegenkomt die zeggen dat ze Europa maar niks vinden. Tijdens die workshop brainstormden we in kleine groepjes, met zestig deelnemers in totaal, waaronder ALDE-fractieleider Guy Verhofstadt en Sophie in 't Veld, D66-fractievoorzitter in het Europees Parlement. Het document, *Europa Waarom – Waarden in plaats van woorden*, werd daarna aangeboden aan het Landelijk Bestuur van D66, en daar werd ook echt wat mee gedaan in de voorbereiding van de verkiezingscampagne. En tijdens het verkiezingscongres in februari 2014 hebben we met onze afdeling een groot aantal amendementen voor het Europees verkiezingsprogramma ingediend.”

Hoe bekostigt de afdeling haar activiteiten? Zo’n grote workshop kost toch geld? “We redden het net aan”, zegt Boucke. “We krijgen vijf euro per lid per jaar en vaak gebruiken we zalen in het Europees Parlement of bij het ALDE-bureau, waar we bijna altijd terecht kunnen voor onze afdelingsvergaderingen en seminars. Een enkele keer, bijvoorbeeld toen Alexander Pechtold overkwam, huren we echt een café af, en dan krijgen we ook extra financiering van het Landelijk Bestuur.”

Brusselse bubbel

Ik denk weer aan wat mijn huisgenoot zei, toen ik net aankwam: “Welkom in de Brusselse bubbel.” Komen al die EU-professionals weleens buiten de bubbel? In het andere Brussel? En wat is dat andere Brussel dan? Boucke: “Die internationale, sociale focus is er zeker, maar wees je bewust van de verschillende werelden hier. Brussel is heel multicultureel. Er wonen hier veel Congolezen en Tunesiërs, en er zijn specifieke Portugese en Afrikaanse wijken. In de laatste, de Matonge, waan je je door al de kleurrijk uitgedoste vrouwen soms echt even in Afrika.” Hij noemt een ander voorbeeld, van weer een andere Brusselse wijk. “Ik ben net verhuisd naar een art deco-huis, gebouwd aan het begin van de twintigste eeuw, toen Brussel nog een van de rijkste steden – zo niet de rijkste stad – was van Europa. Het personeel had destijds een eigen ingang en dienstenlift. Voor mij zijn dit oude relikwieën, maar toen ik met de verhuizers in de gang stond, zei een oude dame tegen me: *Oh, maar het personeel moet de andere lift nemen, hoor*. Ik keek geheel verbouwereerd, waarop ze zei: *U bent nieuw hier, u kent de regels van 't gebouw nog niet*. Dit is echt illustratief voor de verschillende werelden van Brussel”, zegt Boucke lachend.

Mijn laatste en belangrijkste vraag dan, de vraag waar dit hele artikel mee begon: hoe word ik lid van de afdeling? Het antwoord blijkt simpel. Boucke: “Je wordt automatisch lid als je verhuist en je je inschrijft in België of Luxemburg. Dan kom ik een kopje koffie met je drinken. Jij bent nog niet ingeschreven, begrijp ik, maar ik zorg dat je op onze lijst wordt gezet. Dus we zullen elkaar vast nog vaker zien!” ■

→ Regio Buitenland

Regio Buitenland is in 2013 opgericht om D66-leden in het buitenland te ondersteunen, aan elkaar te linken en om hun issues aan te horen. Daarnaast hoopt D66 op deze manier haar emigrerende leden beter te kunnen behouden: 7 procent van het totaal aantal opzeggingen komt voort uit een verhuizing naar het buitenland. Er zijn in totaal 558 D66'ers lid van Regio Buitenland en er zijn momenteel vier afdelingen actief:

- België/Luxemburg (ca. 200 leden): secretaris@d66brussel.eu
- Londen / Verenigd Koninkrijk (ca. 55 leden): londen@d66.nl
- New York / Verenigde Staten (ca. 30 leden): d66usa@gmail.com
- Berlijn / Duitsland (ca. 25 leden): mail@andreas-klaar.eu

Na je verhuizing word je automatisch lid van Regio Buitenland en krijg je de kwartaalnieuwsbrief in je mailbox. Vergeet niet om je adres in de D66-leden-administratie te wijzigen via MijnD66.nl (of mail naar: ledenadministratie@d66.nl).

Op 23 december 2015 heeft de eerste Algemene Ledenvergadering (ALV) van Regio Buitenland plaats, gevolgd door het symposium *Grenzenloze democratie* met o.a. Boris Dittrich, Sophie in 't Veld en Fatma Koser Kaya. Tijd: 17.00 uur. Locatie: Sociëteit de Witte aan het Plein in Den Haag. Alle leden zijn welkom, aanmelden via: secretaris@d66buitenland.nl.

Meer informatie & contact:
buitenland.d66.nl / secretaris@d66buitenland.nl

Ondertussen in Brussel

Een verloren generatie in het Midden-Oosten is een droom voor ISIS en een ramp voor Europa, waarschuwt D66-Europarlementariër Marietje Schaake.

Islamitische Staat in Irak en Syrië (ISIS) is levensgevaarlijk, daar zijn we het snel over eens. Na de afschuwelijke aanslagen in Parijs is het gevaar van terreur opnieuw dichterbij gekomen. In rap tempo worden veiligheidsmaatregelen opgevoerd. Gebouwen over de hele wereld werden in de kleuren van de Franse vlag verlicht. Dat er geen groene ceder en rode en witte kleuren op het Empire State Building of de Eiffeltoren schenen toen ISIS een dag eerder in Libanon een bom liet ontploffen waarbij ook vele doden vielen, bevestigt voor velen in het Midden-Oosten dat het Westen een dubbele standaard hanteert.

Intussen wordt een pragmatisch buitenlandbeleid gretiger dan ooit tevoren omarmd door Europese leiders. Het lijkt soms meer op het outsourcen van beleid aan buurlanden. Mensenrechten mogen vooral niet in de weg staan van het sluiten van deals met dictators over vluchtelingen of van het strijden tegen terreur. Het lijkt of we weinig lessen uit het verleden hebben getrokken. Daar komt bij dat de afwezigheid van Europees leiderschap de positie van autoritaire regimes versterkt.

Dat Moskou het diplomatieke initiatief voor de recente gesprekken over Syrië afdwong, terwijl het vlak daarvoor met bombardementen niet ISIS-doelen maar wel veel burgerdoelen raakte, geeft misschien wel het meest de schrijnende afwezigheid van Europa aan. De illusie dat Europees beleid wezenlijk anders zou worden na de massale opstanden in Noord-Afrika en het Midden-Oosten is in elk geval weg. Even leek het of een jonge generatie die riep om democratie, rechtvaardigheid en de mogelijkheid om zelf het leven vorm te geven, gehoord werd. Maar de belofte van een radicaal ander Europees beleid – dat meer markttoegang, leningen en investeringen zou zetten tegenover meer democratische hervormingen en respect voor mensenrechten – kwam nooit echt van de grond. Een verkeerde afweging.

De VVD nam hierop al een voorschot en pleitte voor meer samenwerking met dictators in het belang van (politieke) stabiliteit. Ze werden pas wakker toen de eerste voetstappen door vluchtelingen over onze landsgrens heen gezet werden. Mensen die wel dictators en zeker geen stabiele samenlevingen ontvluchtten. Dictators hebben de escalatie van geweld niet voorkomen, en soms zelf bewust geëscaleerd. Terwijl Assad waarschuwde voor de komst van jihadisten als hij zijn macht zou opgeven, hebben we nu te maken met geweld door beiden. Hij zette zelfs bewust de deuren van gevangennissen open om veroordeelde jihadisten vrij te laten. De jongeren in Syrië hadden bovenop het terroristisch geweld niet gerekend op de bruutheid van het Assad regime, en ook niet op het toekijken van Europa. Ze zullen het nooit vergeten. Egyptenaren, Turken, Bahreini, velen van hen kijken al niet eens meer naar Europa voor steun voor hun democratische aspiraties.

Wie iets verder vooruit denkt, en zich realiseert dat 50 procent van de bevolking in het Midden-Oosten onder de 26 jaar oud is, maakt een andere afweging tussen realpolitik en een op waarden gebaseerd beleid. Inzetten op mensenrechten voor de bevolkingen in het Midden-Oosten is juist om te doen, maar is ook in ons eigen belang. Een verloren generatie in het Midden-Oosten is een droom voor ISIS en een ramp voor Europa. Nauwere samenwerking met autoritaire regimes, en het verwatere van de nadruk op universele mensenrechten, is een gevaarlijk bijproduct van de strijd tegen ISIS. Het is de hoogste tijd voor een sterk, op waarden gestoeld Europees buitenland beleid. Terwijl de grens tussen binnenland en buitenland vervaagt, en we wereldwijd steeds meer (lots)verbonden zijn, is een beleid gestoeld op principes het beste antwoord op aanvallen op vrijheid en democratie.

D66 heeft vier leden in het Europees Parlement (EP): Sophie in 't Veld (fractievoorzitter), Gerben-Jan Gerbrandy, Marietje Schaake en Matthijs van Miltenburg. De D66-delegatie maakt onderdeel uit van de fractie van de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE), de op drie na grootste fractie in het EP.

Tijdens het najaarscongres van D66 op 31 oktober in de Amsterdamse Beurs van Berlage gaf de Belgische vicepremier Alexander de Croo (Open Vld) een bevlogen speech. Een maand eerder sprak Sophie in 't Veld, D66-fractievoorzitter in het Europees Parlement, het congres van de Britse LibDems toe. Hoe gaat het eigenlijk met onze geestverwanten in Europa?

Europese geestverwanten

Het merendeel van de Europese geestverwanten van D66 is aangesloten bij de ALDE-partij of de Europese Democratische Partij (EDP) die samen verenigd zijn in de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE). Sinds de verkiezingen van 22 mei 2014 is de ALDE-fractie – met 70 van de 751 zetels – de op drie na grootste fractie in het Europees Parlement. D66 is naar verhouding ruim vertegenwoordigd met vier zetels: Sophie in 't Veld (fractievoorzitter), Gerben Jan Gerbrandy, Marietje Schaake en Matthijs van Miltenburg.

Hoe gaat het met onze zusterpartijen in Europa? Heel verschillend, zo blijkt. Waar D66 de afgelopen jaren flinke groei doormaakte, zowel in leden als in zetels, kregen de Britse Liberal Democrats (LibDems) o.l.v. Nick Clegg dit jaar een rampzalige verkiezingsuitslag voor de kiezen: een verlies van 49 zetels. De Duitse Freie Demokratische Partei (FDP) overkwam hetzelfde in 2013 en heeft sindsdien – voor het eerst in haar partijgeschiedenis – geen zitting meer in de Bondsdag, het Duitse parlement. De Poolse Democratische Partij (PD) – eveneens aangesloten bij ALDE – behaalde bij de verkiezingen van oktober dit jaar ook geen zetel.

Maar er is ook goed nieuws: in Oostenrijk boekte de in 2012 opgerichte NEOS (sinds 2013 met 9 zetels vertegenwoordigd in het parlement) onlangs groot succes door haar toetreding tot de Weense gemeenteraad; de eerste nieuwe politieke partij in twintig jaar die dit heeft bereikt. Ook Ciudadanos – nog geen ALDE-lid, maar wel een geestverwant – timmert goed aan de weg; de verwachting is dat deze 'Spaanse D66' tijdens de verkiezingen van 20 december een nationale doorbraak zal beleven. De ALDE-fractie is sinds dit jaar bovendien twee Europese premiers rijker: in juni 2015 werd Lars Løkke Rasmussen (Venstre) verkozen tot premier van Denemarken (ondanks het feit dat Venstre van 47 naar 34 zetels zakte tijdens de parlementsverkiezingen). En Sorin Cîmpeanu, vicepresident van de dit jaar opgerichte Roemeense ALDE-partij, is sinds 5 november interim-premier in Roemenië. Daarmee telt de ALDE-fractie maar liefst acht premiers, want deze zes 'hadden' we al: Xavier Bettel (DP, Luxemburg), Miro Cerar (SMC, Slovenië), Charles Michel (MR, België), Taavi Rõivas (ER, Estonie), Juha Sipilä (SK, Finland) en... Mark Rutte (VVD), natuurlijk ■

Alexander de Croo tijdens zijn speech op het D66-congres

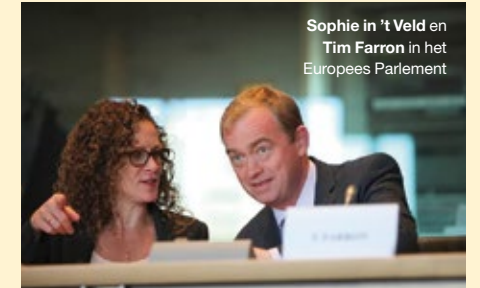
Open Vlaamse Liberalen en Democraten (Open Vld)

Onze Vlaamse geestverwant werd in 1992 onder de naam Vlaamse Liberalen en Democraten (VLD) opgericht. In 2007 gingen de VLD en kartelpartner Vivant gezamenlijk verder onder de huidige naam. De parlementaire federale Open Vld-fractie, geleid door Patrick Dewael, is op dit moment de derde partij in het Vlaamse parlement, na de N-VA (liberaal-conservatieven) en CD&V (christen-democraten).

In het Europees Parlement wordt de Open Vld geleid door ex-voorzitter, oud-premier en tevens ALDE-fractieleider Guy Verhofstadt.

Open Vld heeft een flinke stempel op de Belgische politiek kunnen zetten: van 1999 tot 2008 leidden de Vlaamse liberalen drie kabinetten, onder leiding van premier Guy Verhofstadt. Aan het einde van deze periode zakte zij van 25 (2003) naar 18 zetels in 2007 en verder naar 13 in 2010. Die trend is echter met de verkiezingen in 2014 doorbroken: Open Vld steeg toen weer een zetel. Sinds 1999 heeft de Open Vld altijd in de coalitie gezeten binnen het federale parlement.

Onze Vlaamse zusterpartij richt haar peilen onder meer op meer inspraak voor burgers in de democratie, individuele vrijheid, zelfredzaamheid en vrij ondernemerschap. Ook internationale mensenrechten en armoedebestrijding zijn grote thema's. "Internationale ontwikkeling is overduidelijk een actueel thema, maar ook een core thema van de liberalen", aldus Alexander de Croo, oud-partijvoorzitter van Open Vld, nu vicepremier en minister van Ontwikkelingssamenwerking van de huidige federale regering, tijdens zijn indrukwekkende speech op het D66-congres van 31 oktober in de Amsterdamse Beurs van Berlage (zie: d66.nl/congres-102).

Sophie in 't Veld en Tim Farron in het Europees Parlement

Liberal Democrats (LibDems)

Onze Britse zusterpartij Liberal Democrats (LibDems), momenteel geleid door Tim Farron, is in 1988 ontstaan door het samengaan van de Liberal Party en de Social Democratic Party. Als liberaal-democraten zetten ze met name in op onderwijs, burgerrechten, hervorming van het kiesstelsel, decentralisatie en Europa. Speerpunten zijn onder meer het bevorderen van homorechten, legaliseren van softdrugs en gratis onderwijs.

De Liberal Democrats maakten van 2010 tot de verkiezingen van 2015 deel uit van de regeringscoalitie met de Conservative Party o.l.v. de huidige premier David Cameron. LibDems-partijleider Nick Clegg werd vice-premier. De verkiezingen van 2015 leidden tot een ongekende nederlaag: de LibDems zakte van 57 naar 8 zetels. Nick Clegg trad daarna af als partijleider. In het Europees Parlement bezetten de LibDems momenteel slechts 1 ALDE-zetel; de partij verloor tien van haar elf zetels bij de verkiezingen van 2014.

Maar er gloort weer hoop aan de horizon: bijna 20 duizend nieuwe leden hebben zich na de laatste verkiezingen aangemeld. Een welkome groei, want eind 2017 zal er worden gestemd over het Britse EU-lidmaatschap. De LibDems gaan zich inzetten voor een stevige pro-Europa campagne. "In deze tijden van groot euroscepticisme of zelfs eurovijandigheid is het niet altijd makkelijk om je uit te spreken vóór de Europese Unie. Ik ben er trots op dat Tim Farron de moed heeft een sterke en duidelijke JA-campagne te leiden", aldus D66-fractievoorzitter Sophie in 't Veld tijdens haar speech op het congres van de Liberal Democrats op 20 september in Bournemouth.

SAVE THE DATE

Congres103
zaterdag 16 april 2016
Congrescentum Papendal
Arnhem

Meer informatie over
het D66-congres vindt u op
www.d66.nl/congres

Congres 102 van A tot Z

Op zaterdag 31 oktober vond het 102de D66-congres plaats in de Beurs van Berlage in Amsterdam.

Na de installatie van de drie congresvoorzitters door partijvoorzitter Letty Demmers en een welkomstwoord van de Amsterdamse D66-wethouder Kajsa Ollongren, ging het halfjaarlijkse ledencongres – thema: ‘internationaal’ – van start met een bomvol programma.

Naast tientallen inhoudelijke sessies – zoals het drukbezochte ‘Onderwijs 2032’ met Tweede Kamerlid Paul van Meenen – en plenaire Q&A-sessies, o.a. over TTIP met Europarlementariër Marietje Schaake en Tweede Kamerlid Kees Verhoeven, konden de bezoekers luisteren naar inspirerende toespraken van D66-fractievoorzitter in het Europees Parlement Sophie in ‘t Veld, ‘Koning van de Jeugd 2015’ Stijn Harder en de Belgische vicepremier en minister Alexander de Croo (Open Vld).

Partijleider Alexander Pechtold sloot het congres traditiegetrouw af met zijn congresspeech. Hij trapte zijn toespraak af met een hommage aan Gerard Schouw en Magda Bernds, die beiden recentelijk de Tweede Kamer en de politiek hebben verlaten. Pechtold had een bijzonder afscheidscadeau voor hen: een bewerking van Maerten en Oopjen, de twee Rembrandt-portretten die onlangs gezamenlijk werden aangekocht door Nederland en Frankrijk.

In de aanloop naar het 50-jarig bestaan van de partij, haalde Pechtold in zijn congressrede een artikel aan uit de eerste editie van de *Democraat*, waarin kritiek werd geleverd op de Troonrede van het Kabinet-De Jong. *Een nuchter stuk, er staat haast niets in*, zo stelde de redactie in 1967, die met name het gebrek aan bezieling in de tekst hekelde. Pechtold concludeerde dat er wat dat betreft in vijftig jaar weinig is veranderd. Hij besloot zijn speech dan ook met een blijvend appèl:

“Congres, Een kabinet zonder agenda geeft een ongemakkelijk gevoel. Zeker voor een partij als D66. Deze periode van politieke lamelendigheid moet niet al te lang meer duren. De weg naar het einde van dit kabinet moet niet de opmaat zijn voor nieuwe stilstand. Voor nuchterheid zonder lef. Voor politiek zonder geloofwaardigheid. Een klein beetje bezieling zou het kabinet en daarmee de samenleving goed doen. We deden de oproep in ’67. En nu doe ik ’m, bijna vijftig jaar later, opnieuw.”

Op www.d66.nl/congres-102 kunt u alle toespraken terugkijken en -lezen en vindt u meer informatie over besluiten en moties.

Maak kennis met D66

Zaterdag 16 januari 2016

Ben je pas lid geworden van D66? Of wil je graag weten hoe je binnen de partij actief kunt worden? Kom dan op zaterdag 16 januari naar het Huis van de Stad in Gouda!

Tijdens deze bijeenkomst maak je kennis met de partij, de mogelijkheden om bij D66 actief te worden en het gedachtegoed. Ook kun je in gesprek met een aantal van onze politici tijdens een interactieve Q&A discussie. De Maak-Kennis-Met-D66-dagen worden een aantal keer per jaar georganiseerd; nieuwe leden worden automatisch uitgenodigd voor de eerstvolgende bijeenkomst.

d66.nl/nieuweleden/maak-kennis-met-d66

In gesprek met...

Bernard Aris, trouw documentalist van de Tweede Kamerfractie van D66, vierde onlangs zijn 25-jarig jubileum aan het Binnenhof.

Het is een goede Tweede Kamertraditie om een zilveren koetsje – een kleine zilveren replica van de Gouden Koets – uit te reiken aan mensen die hun 25-jarig jubileum op het Binnenhof vieren. Aris kreeg het zilveren koetsje op 29 september uitgereikt door Tweede Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg.

Wilt u zien welke ideeën er onlangs in uw gemeente zijn opgehaald? Kijk op de kaart via ingesprekmet.d66.nl

Nieuwe bestuursleden

Op het 102de D66-congres op 31 oktober in de Beurs van Berlage in Amsterdam zijn twee nieuwe leden gekozen voor het Landelijk Bestuur.

Said Kasmi werd gekozen tot bestuurslid 'Vereniging, Afdelingen en Regio's'. Tjeerd Dierckxsens kreeg de meeste stemmen voor de functie van Internationaal Secretaris (bestuurslid Internationale Betrekkingen) en volgt daarmee Robert Farla op die aan het einde van zijn tweede termijn gekomen was.

Aletta Jacobsprijs

D66-Eerste Kamerlid Petra Stienen krijgt de Aletta Jacobsprijs 2016

Stienen krijgt de prijs vanwege haar vermogen ruimte te creëren voor het andere geluid van vrouwen én mannen in Nederland en de Arabische wereld, zo stelt juryvoorzitter prof. dr. Janka Stoker. De prijs wordt op 7 maart 2016 uitgereikt door rector magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) Elmer Sterken. Stienen is niet de eerste D66'er die de prijs in ontvangst mag nemen: in 2012 werd de prijs toegekend aan oud-minister Els Borst voor de manier waarop ze medisch-ethische kwesties in het publieke debat heeft gebracht.

Duurzame D66'ers

Welkom Judith, Magda bedankt!

Judith Swinkels neemt de plaats in van Tweede Kamerlid Magda Berndsen.

Na 35 jaar actief te zijn geweest voor D66, waarvan de laatste vijf jaar als Tweede Kamerlid met de portefeuille Veiligheid en Justitie, heeft Magda Berndsen per 1 november 2015 de politiek verlaten. Het Kamerwerk en het heen en weer reizen naar haar woonplaats in Friesland waren voor haar te zwaar geworden. Judith Swinkels heeft per 3 november haar plaats ingenomen. Swinkels was sinds september 2002 werkzaam als rechter in de sector civiel, familie en jeugd van de rechtbank Haarlem. Daarvoor was zij vijftien jaar lang actief als advocaat. Ook werkte zij drie jaar voor de Autoriteit Consument en Markt.

Kampioen snellezen

D66-Tweede Kamerlid Paul van Meenen is de eerste Nederlands Kampioen snellezen.

Het tv-programma *De Kennis van Nu* organiseerde dit najaar de eerste editie van het NK snellezen in de Openbare Bibliotheek van Delft. Van Meenens eindscore: 668 gelezen woorden per minuut in combinatie met 70 procent tekstbegrip. Volgens juryvoorzitter Rein Cozijn "een ongelooflijk knappe prestatie." De hoofdprijs, een kruiwagen vol met boeken, doneerde Van Meenen aan de Openbare Bibliotheek van Delft.

D66 is dit jaar met vier personen vertegenwoordigd in de Duurzame 100 van dagblad Trouw.

John Nederstigt (wethouder Haarlemmermeer) kwam nieuw binnen op plek 19. Tweede Kamerlid Stientje van Veldhoven staat 21ste; Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy staat op de 68ste plek. De Amsterdamse wethouder Duurzaamheid Abdeluheb Choho kwam ook nieuw binnen op plaats 93.

Nieuwe thema-afdelingen

D66 heeft twee nieuwe thema-afdelingen: Sport en Bewegen en Transparantie & Integriteit. U kunt lid worden van een thema-afdeling via Mijnd66.nl.

Sport en Bewegen

De nieuwe thema-afdeling Sport en Bewegen presenteerde zich op 31 oktober j.l. aan de leden tijdens een themabijeenkomst op het 102de congres in Amsterdam. Deze thema-afdeling wil een positieve visie ontwikkelen op sport en bewegen in onze maatschappij. Zij willen graag in gesprek met leden om invulling te geven aan het thema sport en bewegen.

Transparantie & Integriteit

De nieuwe thema-afdeling Transparantie & Integriteit wil de partij en het openbaar bestuur in Nederland verder brengen door het delen van relevante kennis en ervaring en door de dialoog aan te gaan. Uitgangspunt: integriteit is een vaardigheid, geen eigenschap. Meer info: transparantie-integriteit.d66.nl

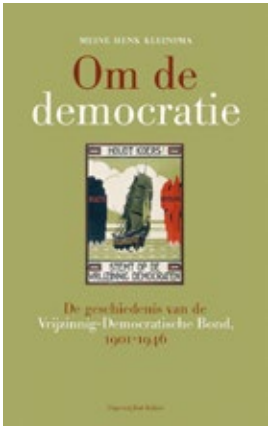
Voor info over alle thema-afdelingen d66.nl/partij/thema-afdelingen

Marchantlezing 10 december 2015

Politieke voorouders

Vorig jaar kocht D66 een van de beroemdste affiches uit de Nederlandse politieke geschiedenis; een verkiezingsposter van de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB) uit 1922. Deze vooroorlogse partij wordt gezien als de politieke voorloper van D66, maar weinig mensen weten dit. Redacteur Mark Snijder interviewde historicus en D66’er Meine Henk Klijnsma, die is gepromoveerd op onze vrijzinnig-democratische voorouders. “Wij moeten deze geschiedenis koesteren.”

Zijn proefschrift – 837 pagina’s dik – ligt enigszins imponerend voor ons op tafel: *Om de democratie. De geschiedenis van de Vrijzinnig-Democratische Bond, 1901-1946*. Tijdens het gesprek zal Meine Henk Klijnsma (55) er regelmatig doorheen bladeren. Ik spreek Klijnsma op de twaalfde verdieping van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, waar hij sinds 1986 werkt. Hij is hoofd van de afdeling Constitutionele Zaken. In 2007 promoveerde de D66’er op zijn onderzoek naar de geschiedenis van de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB). Dat diepgaande onderzoek en het bijbehorende schrijfwerk deed hij destijds naast zijn reguliere baan én met een jong gezin thuis. “Ik schreef gewoon elke avond een uurtje. En ik vond het een leuk onderwerp.”

Algemeen kiesrecht
De Vrijzinnig-Democratische Bond ontstond aan het prille begin van twintigste eeuw, in een optimistische periode met snelle economische groei. De partij is een duidelijke exponent van die tijd waarin veel vooruit werd gekeken, legt Klijnsma uit. “Vooral in de liberale stroming werd veel nagedacht over de toekomst van de democratie, de verzorgingsstaat, dekolonisatie en de positie van de vrouw. De VDB bevond zich in de voorhoede daarvan.” De partij werd opgericht in 1901, nadat een aantal vooruitstrevende liberalen zich losmaakte van de Liberale Unie. Aanleiding hiervoor was de kwestie van het algemeen kiesrecht. “Dit was de tijd waarin de verzorgingsstaat werd opgebouwd.

Prominente VDB’ers

Aletta Jacobs
(1854 – 1929)
Lid hoofdbestuur VDB; eerste vrouwelijke studente die een universitaire studie afrondde en eerste vrouwelijke arts in Nederland; oprichter van de Vereniging voor Vrouwenkiesrecht.

Hendrik Drucker
(1857 – 1917)
Medeoprichter en politiek leider VDB; jurist, hoogleraar Romeins recht; schreef mee aan de Kinderwetten (1901) en ontwierp de Wet op het arbeidscontract (1907).

Willem Treub
(1858 – 1931)
Lid hoofdbestuur, Tweede Kamerlid, minister van Landbouw, Nijverheid en Handel VDB; advocaat; wethouder van Financiën te Amsterdam; hoogleraar economie.

Henri Marchant
(1869 – 1956)
Partijvoorzitter, partijleider, Kamerlid en minister van Onderwijs VDB; indiener initiatiefwet voor de invoering van het vrouwenkiesrecht (1919); naamgever van jaarlijkse na-jaarslezing van de Mr. Hans van Mierlo Stichting.

De oprichters van de VDB vonden dat degenen die het meest belang hadden bij die verzorgingsstaat ook direct moesten kunnen meepraten over de vormgeving ervan. Zij wilden eerst het algemeen kiesrecht invoeren en daarna pas allerlei andere hervormingen. De Liberale Unie was hierin behoudender.”

Kritisch over de monarchie...
Met de nadruk op het ‘democratische’ onderscheidde de VDB zich van andere liberale bewegingen. Dit kwam niet alleen tot uiting in het pleidooi voor algemeen kiesrecht, zegt Klijnsma. “De VDB was kritisch over de rol van de Eerste Kamer en van de monarchie; de vrijzinnig-democraten hielden zich verre van God-Vaderland-Oranje-sentimenten. Verder waren zij een voorstander van het referendum en pleitten ze voor medezeggenschap in het bedrijfsleven en onderwijs. Dit zijn allemaal punten waarop andere vrijzinnige partijen in die tijd behoudender waren.” Ook maakte de VDB zich sterk voor de emancipatie van de vrouw; Aletta Jacobs (zie kader) was een prominent VDB-lid en bij de oprichting was de VDB de eerste politieke partij met een vrouw in het hoofdbestuur. Tegelijkertijd richtte de partij zich op de ‘sociale’ of ‘materiële’ democratie. “De VDB redeneerde vanuit een breed democratiebeginsel en wilde verder gaan met de invoering van de verzorgingsstaat. De partij pleitte voor de invoering van de achturige werkdag en voor meer investeren in het onderwijs.”

... maar bij uitstek bijbels
In het politieke landschap van vandaag heeft erfgenaam D66 vaak een uiterst seculier imago, zeker als het gaat om vrijzinnige thema’s, zoals abortus, euthanasie en het homohuwelijk. Maar met de Vrijzinnig-Democratische Bond als voorloper heeft D66 feitelijk sterke wortels in kerkelijke gemeenschappen, met name de vrijzinnig-hervormden en doopsgezinden. “Het gros van de VDB-aanhangers kwam uit de kleine vrijzinnig-protestantse burgerij van het platteland van

Noord-Nederland en de kop van Noord-Holland. Die groep is inmiddels heel klein geworden, maar dit was ooit de grootste richting binnen de hervormde kerk, waar meer dan de helft van de bevolking bij hoorde. Dit waren mensen die vóór de openbare school en emancipatie van de vrouw

“De Vrijzinnig-Democratische Bond is een duidelijke exponent van een tijd waarin veel vooruit werd gekeken”

waren. Het ging hen erom hoe de verhouding tussen kerk en staat zou moeten zijn. Er waren binnen de VDB prominente theologen, onder wie Philip Kohnstamm (*grootvader van D66’er Jacob Kohnstamm, zie kader, red.*), die vanuit hun godsdienstige opvattingen juist bij de VDB uitkwamen. Zij meenden dat de vorm van sociale gerechtigheid en het mensbeeld van de VDB bij uitstek bijbels zijn.”

Naoorlogs “bedrijfsongeval”
In tegenstelling tot D66 heeft de VDB haar vijftigjarige bestaan niet gehaald. In 1946, vijfenveertig jaar na haar oprichting, ging de partij – samen met de SFAP en de CDU – op in de nieuwe Partij van de Arbeid. Het is de tijd van de ‘doorbraak’ en de wens tot één progressief blok in de naoorlogse Nederlandse politiek. Maar het had gemakkelijk anders kunnen lopen, vertelt Klijnsma. “De VDB was in de oorlog helemaal ingestort. Dolf Joekes (*oud-fractievoorzitter, red.*) zat vast en Pieter Oud (*oud-minister van Financiën, red.*) had de hele oorlog in zijn studeerkamer gezeten. De partij stond ambivalent tegenover de partijvernieuwing, maar de partijleiders

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

hebben niet goed de achterban kunnen raadplegen. Joekes kwam volstrekt verzwakt terug uit Buchenwald en had de hele zomer nodig om te recupereren. Oud had veel van zijn gezag verloren. En het enige kader binnen de partij dat nog enigszins bestond, de jongerenorganisatie, wilde juist wel vernieuwen.” Zo gebeurde het dat de VDB opging in de nieuwe PvdA. Klijnsma noemt de opheffing van de VDB een “bedrijfsongeval”: “Het was een samenloop van omstandigheden. De VDB had net zo goed niet kunnen verdwijnen.”

“De VDB kwam op voor Joden, vrouwen en pachtboeren; D66 komt op voor etnische en seksuele minderheden, mensen die niet bij reguliere pensioenfondsen zitten”

Verwantschap én weemoed
Er klinkt lichte weemoed in de stem van Klijnsma wanneer hij spreekt over de teloorgang van de VDB. In zijn proefschrift beschrijft hij hoe hij op zijn zestiende in aanraking kwam met de geschiedenis van de partij: “Ik voelde een sterke verwantschap met het gedachtegoed, de mentaliteit en de sfeer van de VDB. Bij een dergelijke partij zou ik mij graag willen aansluiten.” En dat deed Klijnsma ook – bij D66. In zijn studententijd was hij fractiemedewerker in Groningen, hij was acht jaar Statenlid in Zuid-Holland en hij stond op de lijst voor de Tweede Kamerverkiezingen van 2010. Ook zat hij jarenlang in de redactie van *Idee*, het tijdschrift van Mr. Hans van Mierlo Stichting, het wetenschappelijk bureau van D66. Maar voor

Klijnsma is er toch iets verloren gegaan met de VDB. “Ik voel me meer thuis bij de wat ouderwetse manier van politiek bedrijven.”

Vóór Europese eenwording
Met de oprichting van D66, twee decennia later, trad opnieuw een vrijzinnig-democratische partij toe tot het politieke bestel. Al wilden sommige leiders, onder wie Hans van Mierlo, dat niet erkennen, vertelt Klijnsma. “Maar die kende die traditie niet, hij kwam immers uit het katholieke zuiden. Daar bestond de VDB helemaal niet.” De inhoudelijke gelijkenissen tussen de VDB en D66 zijn treffend, met name de nadruk op democratisering. Klijnsma wijst ook op de emancipatie van specifieke bevolkingsgroepen. “De VDB kwam op voor vrouwen, Joden en pachtboeren. D66 doet vandaag de dag hetzelfde, maar dan voor bijvoorbeeld etnische minderheden, mensen die niet bij reguliere pensioenfondsen zitten en seksuele minderheden.” En beide partijen zijn sterk internationaal georiënteerd: “De VDB was al vóór Europese eenwording, verzoening tussen Duitsland en Frankrijk, en één Europese munt.”

Miniatuur-volkspartij
De verschillen tussen D66 en zijn voorloper zijn net zo duidelijk als de overeenkomsten, al hebben deze misschien meer te maken met een andere tijdsgeest dan met een ideologische afslag, zegt Klijnsma. Zo pleitte de VDB vóór het algemeen verbindend verklaren van cao’s, iets waar D66 nu juist kritisch naar kijkt. Klijnsma ziet ook een verschil in stijl. “De VDB was een product van zijn tijd, waarin partijen zware intellectuele discussies voerden. Vandaag de dag leven we in een mediademocratie en daarin slaat D66 soms wel door.” En dan is er nog de aanhang. “Een deel van de VDB-aanhang kwam uit de hoogopgeleide burgerij: de dominee, dokter en notaris. Dit lijkt op de aanhang van D66 nu, maar dat was in die tijd een heel kleine groep. De VDB had vooral een vrijzinnig-protestantse achterban, die in die twee decennia helemaal is verdwenen. Het was een

miniatuur-volkspartij met ook veel kleine zelfstandige boeren en de oude middenstand. Daar zijn er nu veel minder van. Maar binnen D66 ontbreken deze groepen vrijwel helemaal.”

Goede oude denkers
Bij de gemiddelde D66’er is de geschiedenis van de Vrijzinnig-Democratische Bond waarschijnlijk weinig bekend. Klijnsma vindt dat D66 deze geschiedenis moet koesteren. “De VDB is een vergelijkbare partij in het politieke spectrum die zich voor heel vergelijkbare dilemma’s gesteld zag. De vraagstukken van toen lijken soms heel erg op vraagstukken van vandaag de dag, en de afwegingen waren soms bijna dezelfde. Bijvoorbeeld in het geval van een economische crisis: kies je voor het keynesiaanse model of niet? In de VDB zaten talrijke goede denkers die al een heleboel dingen voor ons hebben bedacht. We moeten naar die oude denkers blijven kijken. Dat scherpt de geest.” ■

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Abonneert U op

DE VRIJZINNIG-DEMOCRAAT

Weekblad ter verspreiding van de Vrijz.-Dem. beginselen.

Officieel Orgaan van den Vrijz.-Dem. Bond.

Onder redactie van Mr. P. J. OUD.

Dit orgaan bevat wekelijks een of meer hoofdartikelen van Mr. H. P. MARCHANT, Kameroverzicht, Rubrieken: Vrouwenbeweging, Vakbeweging, enz.

Abonnementsprijs: f 1.25 per 3 maanden fr. p. p.

Adverteert in dit blad: groote oplaat, billijke prijzen.

Familie-advertenties f 4.—.

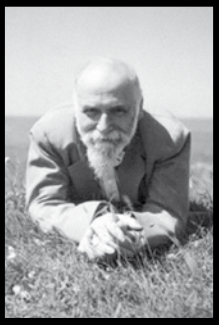
Geeft U als abonnée op aan de administratie: Antonie Heinsiusstr. 87, Den Haag

Op 22 januari 2015, tijdens de tweejaarlijkse reünie van oud-Kamerleden en oud-bewindspersonen in de fractiekamer van D66, werd de beroemde verkiezingsposter van de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB) uit 1922 onthuld.

Via Twitter werd D66-partijleider Alexander Pechtold gewezen op de veiling van het affiche bij veilinghuis Van Sabben Poster Auctions in Hoorn. Pechtold: “Ik dacht ‘die moet de partij hebben’. D66 bestaat binnenkort 50 jaar, een belangrijk moment voor de partij. We zullen dan uitgebreid stilstaan bij onze geschiedenis en de VDB speelt daarin een belangrijke rol.”

V.l.n.r.: Meine Henk Klijnsma (historicus, gepromoveerd op de geschiedenis van de VDB), Hanneke Gelderblom (oud-Eerste Kamerlid en dochter van de drukker bij wie dit affiche gedrukt werd), D66-partijleider Alexander Pechtold en Udo Boersma, eigenaar van Van Sabben Poster Auctions in Hoorn.

Philip Kohnstamm
(1875 – 1951)
Partijvoorzitter VDB; hoogleraar pedagogiek en naamgever van het Kohnstamm Instituut; grootvader van Jacob Kohnstamm (voormalig Kamerlid, staatssecretaris en partijvoorzitter van D66).

Pieter Oud
(1886 – 1968)
Tweede Kamerlid, lid van het hoofdbestuur, minister van Financiën en politiek leider VDB; later medeoprichter en politiek leider VVD; rechtgeleerde en historicus; Minister van Staat.

Dolf Joekes
(1885 – 1962)
Lid hoofdbestuur, Tweede Kamerlid, fractievoorzitter, partijvoorzitter VDB; later Tweede Kamerlid en minister van Sociale Zaken voor de PvdA; rechtsgeleerde.

114

Foto links

Utrecht 22 april 1998

D66-lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen van 6 mei 1998 én minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) Els Borst belt

op Centraal Station Utrecht met haar ministerie tijdens de verkiezingscampagne. Ze is net geïnterviewd voor het tv-programma *Hart van Nederland* van SBS6.

Foto rechts

Rotterdam 26 april 1998

Tweede Kamerleden Thom de Graaf (links, tevens fractievoorzitter) en Roger van Boxtel bemannen op deze zondag de verkoopbalie van Bakkerij

Klootwijk te Rotterdam. De 24-uurs economie en de koopzondag zijn belangrijke onderwerpen voor D66 in deze verkiezingscampagne.

115

Een blijvend Appèl

Rijk geïllustreerd fotoboek
250 x 200 mm liggend
180 pagina's gebonden

Uitgeverij HannaBoek
ISBN 978 90 76915 463

Dit boek is uitgegeven in opdracht van het Landelijk Bureau D66 in het kader van het vijftigjarig bestaan van de politieke vereniging Democraten 66.

Een blijvend Appèl
50 jaar Democraten 66

€ 19,66 (excl. porto)

Bestellen
d66.nl/jubileumboek

Ledenadministratie

Contributie / donaties

Lid worden / maken

Maak kennis met D66

Landelijk congres

Campagne / vrijwilliger worden / meedoen

Uw lokale afdeling doet overigens veel meer dan alleen campagne voeren: ga ook eens naar een borrel, workshop of ledenvergadering van uw eigen afdeling!

Bestuur- en verenigingsondersteuning (BVO)

Bent u actief bij uw lokale of regionale afdeling en heeft u daar vragen over of ondersteuning bij nodig, neem dan contact op met de afdeling BVO van het Landelijk Bureau via: vereniging@d66.nl

Talentontwikkeling / opleidingen

D66 organiseert opleidingen en trainingen voor verschillende doelgroepen. Kijk voor meer informatie op d66.nl/partij/opleidingen of mail naar opleidingen@d66.nl

Interesse in het jongerentalentenprogramma van D66? Elk najaar kunt u zich aanmelden voor de selectie via: route66.d66.nl

Thema-afdelingen

Interesse in een specifiek thema? En wilt u daar graag over discussiëren en meepraten, kijk dan eens op **d66.nl/partij/thema-afdelingen**

Els Borst Netwerk

Voor 10 euro per jaar kan elk D66-lid zich aanmelden bij dit diversiteitsnetwerk: **d66.nl/elsborstnetwerk**

D66 Internationaal

Wilt u meer weten over of meedoen aan het internationale netwerk van D66? Kijk op **internationaal.d66.nl** of mail naar: **internationaal@d66.nl**

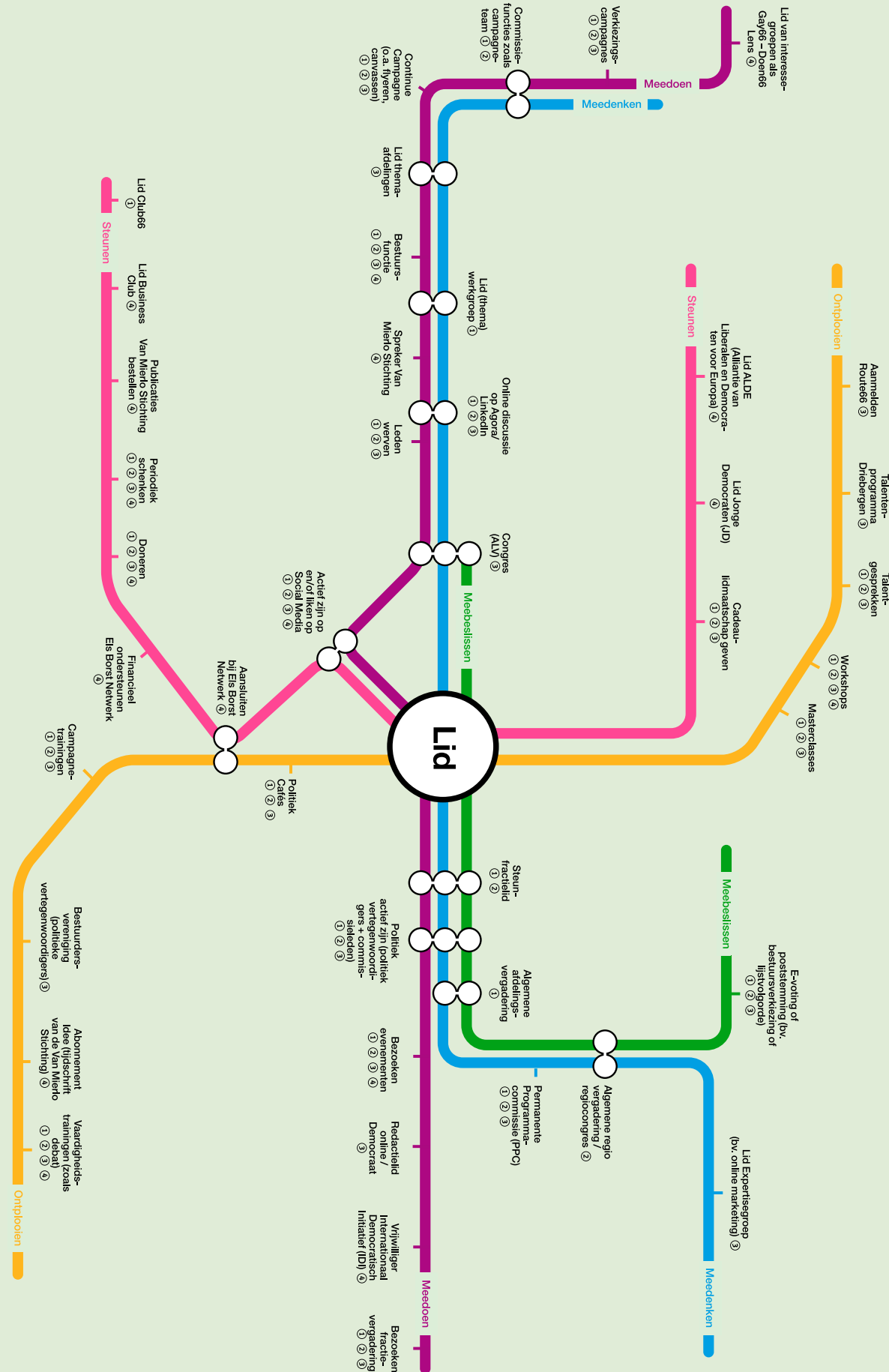
Gaat u verhuizen naar (of woont u in) het buitenland? Kijk eens op **buitenland.d66.nl** of mail naar **secretaris@d66inhetbuitenland.nl**

Mr. Hans van Mierlo Stichting

De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie over haar activiteiten en publicaties (zoals tijdschrift *Idee*), vindt u op **vanmierlostichting.d66.nl**

Meer info

d66.nl/partij | info@d66.nl | 070 356 60 66

Freelance 'sterrenjuf' Barbara de Jong (32) laat kinderen op basisscholen en studenten op pabo's kennismaken met de zon, de maan, planeten, zwarte gaten en ruimtevaart.

Sterrenkunde: dat klinkt ingewikkeld...

"Heel jong al had ik een enorme fascinatie voor het heelal en alles wat daarmee te maken heeft. Uren lang kon ik naar een heldere hemel kijken op de camping in Frankrijk. Zes jaar geleden heb ik mijn eigen telescoop gekocht; wat je dan allemaal kunt zien is ongelooflijk! De maan is natuurlijk schitterend, maar je ziet ook planeten, de ringen van Saturnus, nevels, sterrenhopen en zelfs andere sterrenstelsels, miljoenen lichtjaren hier vandaan."

Waarom geef je les op freelancebasis?

"Ik ben leerkracht geworden omdat ik lesgeven aan kinderen het leukste vind wat er is. Ik wil voor de klas staan en lessen ontwikkelen waarmee je kinderen kunt verwonderen. Tijdens mijn werk als groepsleerkracht had ik al snel in de gaten dat ik daar te weinig ruimte voor had. Het vak is voor mij teveel verworden tot manager en administrateur. Dat is de reden dat ik besloten heb om een eigen onderneming te starten. Nu combineer ik het fantastische vak van leerkracht met mijn grootste passie. Ik kan er al mijn creativiteit in kwijt en ben ook nog eens mijn eigen baas. Voor mij de perfecte combinatie."

Je bent ook bestuurslid van D66-afdeling in Groningen. Waarom D66?

"Naast het feit dat ik me erg kan vinden in de visie van D66 op onderwijs, vind ik individuele vrijheid erg belangrijk: zelf je leven kunnen indelen zoals jij dat wilt, met wie je wilt, kunnen zijn wie je bent en zelf kunnen beslissen wanneer het klaar is. Die waarden zie ik alleen bij D66 helder terug in visie en beleid."

Interesse?
Kijk op sterrenjuf.nl

Ik ben
D66

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 en wordt verspreid onder al haar leden. Democraat verschijnt drie keer per jaar. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van D66 worden openbaar gemaakt of veelevoudigd.

Wilt u een adreswijziging doorgeven? Of wilt u de Democraat niet meer per post ontvangen? Ga naar www.mijnd66.nl of stuur een e-mail naar ledenadministratie@d66.nl

eindredacteur
Jessica Hoogenboom

redactie
Dagmar de Groot (stage)
Jan Remmert Fröling
Anita van Rootselaar
Jasper Simons
Mark Snijder
Roel van den Tillaart
Kristina Ullrich

fotografie / illustraties
Anefo / Nationaal Archief
Sebastian ter Burg
Sander van Diepen
Jan Remmert Fröling
Erik Haverkort
Reno Matitaputty
Jeroen Mooijman

met dank aan
Uitgeverij HannaBoek
de ontwerpvlucht

ontwerp / vormgeving
de ontwerpvlucht / Studio Maanzaad

druk
Senefelder Misset

oplage
26.000 exemplaren
Den Haag, december 2015

redactieadres
Landelijk Bureau D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Heeft u een vraag of opmerking voor de redactie? Stuur dan een e-mail naar democraat@d66.nl

